

ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG	
Ügysszám: IV/ 00480 - 0 / 2021	
Erkezett:	
Példány:	5
Melléklet:	Alkotmánybíróság részére

Dr. Kadlót Erzsébet
ügyvéd

1015 Budapest
Donáti u. 35-45

Erkezett:	2021 FEBR 16
Az ügyirat száma:	B. 101/2021
Példány:	5
Melléklet:	

Tárgy: Alkotmányjogi panasz

hordva
2021 FEBR 19.

Tisztelt Alkotmánybíróság!

1. Alulírott

Indítványozó)

- az Alkotmánybíróság Ügyrendjéről szóló 1001/2013. (II. 27.) AB Tü. határozat (a továbbiakban: Ügyrend) 27. § (1)-(4) bekezdései szerint, a csatolt meghatalmazással igazolt jogi képviselője útján,
- az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 53. § (1) bekezdése, és az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja szerint,
- az Abtv. 27 § (1) bekezdés a) és b) pontjaiban foglalt feltételek bekövetkezésére alapítva,
- a Kúria Bfv. III. 456/2020/33. számú végzése, valamint az ezen végzéssel helyben hagyott, a Győri Ítéltábla Bf. II. 80/2019/48. számú, illetve a Győri Törvényszék B. 101/2017/77. számú ítélete ítélete ellen, az alábbi

alkotmányjogi panasz

terjeszti elő.

I. Az Alkotmányjogi panasz tárgya és jogi feltételeinek igazolása

2. Az Indítványozó az alkotmányjogi panaszt – a III. pontban foglaltakban az alkotmányjogi összefüggéseket részletesen indokolva – a Kúria Bfv. III. 456/2020/33. számú végzése, valamint az ezen végzéssel helyben hagyott, a Győri Ítéltábla Bf. II. 80/2019/48. számú, illetve az ezzel részben megváltoztatott a Győri Törvényszék B. 101/2017/77. számú ítélete, mint **alaptörvény-ellenes határozatok** ellen, azok **alaptörvény-ellenességének megállapítása** és az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján történő **megsemmisítése** iránt, az eljárás – törvényes – megismétlésének érdekében terjeszti elő. A megjelölt ítéletek az Indítványozónak az Abtv. 27. § (1) bekezdés a) pontja szerint az Alaptörvényben biztosított jogait sértik, és az Abtv. 27. § (1) bekezdés b) pontjában

előírt, rendes jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette.

3. Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló, 2020. november 27-én kelt Kúriai ítélet az Indítványozónak **2020. december 17-ét követően került kézbesítésre**. Erről a bírósági iratok között a formanyomtatvány szerinti, úgynevezett elektronikus kézbesítési ívnek kell rendelkezésre állnia. Ez alapján alkotmányjogi panasz az Abtv. 30. § (1), (4) bekezdései, valamint az Ügyrend 28. § (1)-(2) bekezdései szerint **határidőben előterjesztett**.

4. Az Indítványozó bejelenti, hogy az alkotmányjogi panasz tárgyával kapcsolatban az Abtv. 31. (1)-(2) bekezdésében foglalt **kizáró okok nem** állnak fenn. Az ügyben – tudomása szerint – valamennyi felülvizsgálati indítvány elbírálása befejeződött, más, olyan érintettek nem terjesztettek elő felülvizsgálati kérelmet, akiknek az ügyében született döntés rá is kihatással lehetne, továbbá a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 652. § (6) bekezdése alapján **részéről újabb felülvizsgálati kérelem** előterjesztése **objektíve kizárt**. Mindemellett az ügyben *res iudicatát* keletkeztető alkotmánybírósági határozat sem született.

5. Az Indítványozó jogsérelmei véglegesen **a támadott határozat jogerőre emelkedésével** következtek be, illetve folyamatosan következnek be, és azok orvoslására vonatkozóan bírói út vagy egyéb hatékony jogorvoslati lehetőség számára nem áll rendelkezésre.

6. Az Indítványozónak az Abtv. 27. § bevezető mondat harmadik fordulatában megkövetelt, **közvetlen, aktuális** az ügyben való **személyes érintettsége** – **a 27. § (2) bekezdés a) pontjában** foglaltakra figyelemmel is – **fennáll**, minthogy a bevezetőben megjelölt határozatok szerint az ügy I. rendű terheltje volt, s jelenleg az ezek alapján reá kiszabott jogerős szabadságvesztés büntetését tölti.

7. Az Indítványozó – az anyagi jogi feltételek között részletezendően, az Abtv. 29. §-ának szem előtt tartásával – az Abtv. 52. § (1) bekezdés *(1b)* és *f)* pontja szerint előterjesztett, **határozott kérelemként kijelentett** indítványa, hogy:

a) Az Alaptörvény

Alapvetés fejezetében meghatározott,

– **a B) cikk (1) bekezdésében** foglalt **jogállamiság** elvéből levezetett **visszaható hatály** tilalmára, továbbá

a Szabadság és Felelősség fejezetben alapjogként meghatározott,

– **a XXVIII. cikk (1) bekezdésében** garantált, **tisztességes eljáráshoz**, független és **pártatlan bíróság** által lefolytatott nyilvános tárgyaláshoz és ésszerű határidőn belüli határozat meghozatalához való jog,

– **a XXVIII. cikk (4) bekezdésében** foglalt, az állami **büntetőhatalom gyakorlásának korlátját** jelentő, **nullum crimen sine lege és nulla poena sine lege** elveinek érvényesülését védő jog,

– **a XXVIII. cikk (7) bekezdésében** biztosított **jogorvoslathoz való jog** megsértésére alapított sérelmeire figyelemmel,

b) **határozottan kéri** az Alkotmánybíróságtól,

c) a 2. pontban azonosított, jelen indítvánnyal támadott **ítéletek alaptörvény-ellenességének**

megállapítását és megsemmisítését [Abtv. 52. § (1b) e) pont], megállapítva, hogy a bíróságnak az Abtv. 43. § (3)-(4) bekezdése alapján az eljárást meg kell ismételni.

8. Az Indítványozó ugyancsak kéri, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 61. § (1) bekezdésében foglaltakra figyelemmel **hívja fel a bíróságot a Kúria Bfv. III. 456/2020/33. sz. végzésével véglegessé vált, a Győri Ítéltábla Bf. II. 80/2019/48. számú jogerős ítélete végrehajtásának felfüggesztésére**, illetve ennek hiányában az Abtv. 53. § (4) bekezdése alapján a határozat végrehajtását maga függessze fel; tekintve, hogy a fogamatba vett büntetés végrehajtása az Indítványozónak súlyos és helyrehozhatatlan károkat okoz.

9. Az Ügyrend 36. § (2) bekezdése, valamint 56. § (1)-(2) bekezdésében foglaltakra figyelemmel az Indítványozó kéri adatainak zárt kezelését.

II. A releváns jogi és ténybeli háttér bemutatása, valamint a felülvizsgálati eljárás és az alkotmányjogi panasz viszonya

10. Az Indítványozóval (és több társával) szemben

[REDACTED] került sor büntetőeljárás lefolytatására. Az elkövetés és elbírálás közötti időben az **Alkotmány helyett Magyarország Alaptörvénye** lépett hatályba, továbbá mind az anyagi jogi, mind az eljárási szabályok teljes terjedelmükben megváltoztak, az ügyre minden szempontból kiható: **új büntető törvény és új büntetőeljárási törvény** született. Jelentősége van továbbá annak is, hogy a vád tárgyává tett, s így az eljárás kereteit meghatározó anyagi jogi rendelkezések tipikus **kerettényállások**, amelyek **keretkitöltő szabályai** részben a büntetőeljárásban vizsgált események előtt is, részben azt követően is többszörösen változtak, aminek szintúgy van alkotmányjogi relevanciája. Mindemellett pedig az ügy elbírálására – eljárási alkotmányosságot befolyásoló – (más ügyben) időközben meghozott **alkotmánybírósági döntés** is kihatással volt. Erre figyelemmel a jogi háttér teljes körű, összefoglaló bemutatása az indítványban sem kerülhet meg.

11. Az Indítványozóval szemben a Veszprémi Törvényszék előtt a Veszprém megyei Főügyészség a 2010. január 5-én kelt B. 2502/2010/235/I. számú, 2012. január 5-én kelt vádiratában **emelt vádat**.

11.1. Ebben az Indítványozót

– a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Btk.) 259. §-ának (1) bekezdésébe ütköző és a (4) bekezdés 3. tétele szerint minősülő halált előidéző gondatlan közveszélyokozás vétségével,

– a régi Btk. 259. §-ának (1) bekezdése 2. fordulatába ütköző és a (2) bekezdés b) pontja szerint minősülő, különösen nagy vagyoni hátrányt meghaladó vagyoni hátrányt okozó közveszélyokozás büntetével,

– a régi Btk. 280. §-a (1) bekezdésének b) pontjába ütköző és a (3) bekezdés 2. tétele szerint minősülő gondatlanságból elkövetett károsítást eredményező környezetkárosítás vétségével,

– a régi Btk. 281. §-a (2) bekezdésének b) pontjába ütköző és a (4) bekezdése szerint minősülő gondatlanságból elkövetett természetkárosítás vétségével,

– a régi Btk. 281/A. §-a (1) bekezdésének b) pontjába ütköző és a (2) bekezdése szerint minősülő veszélyes hulladéokra elkövetett hulladékgazdálkodás rendje megsértésének büntettségével vádolta.

11.2. A vádat az ügyészség képviselője a **végindítványában** – az időközben hatályba lépett, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi XC. törvény (a továbbiakban: Btk.) rendelkezéseinek megfelelően, de az eredetihez képest is súlyosbítva – módosította. Ennek megfelelően az Indítványozó bűnösségének megállapítását

– a Btk. 322. §-ának (1) bekezdésébe ütköző és az (5) bekezdése 3. tétele szerint minősülő, halált előidéző gondatlan közveszély okozás vétségére,

– a Btk. 322-ának (1) bekezdése 2. és 3. fordulatóba ütköző és a (2) bekezdése b) pontja szerint minősülő különösen nagy (vagy ezt meghaladó kárt okozva elkövetett közveszély okozás büntetése,

– a Btk. 241. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző és a (2) bekezdés 2. tétele szerint minősülő gondatlanságból elkövetett károsítást eredményező környezetkárosítás vétségére,

– a Btk. 242. § (2) bekezdés a) pontjába ütköző és a (3) bekezdése szerint minősülő gondatlanságból elkövetett természetkárosítás vétségére,

– a Btk. 243. § (2) bekezdésébe ütköző és a (3) bekezdése szerint minősülő gondatlanságból elkövetett természetkárosítás vétségére,

– a Btk. 248. § (1) bekezdés b) pontjába ütköző és a (2) bekezdése szerint minősülő veszélyes hulladékra elkövetett hulladékgazdálkodás rendje megsértésének büntetése módosította.

11.3. Mindemellett az eljárás folyamatban léte alatt a **bíróság is megállapított vádtól eltérő minősítés lehetőségét.** *(Erre – az ügyben releváns kör szerint – a későbbiekben történik utalás. Ennek – bár önálló alkotmányjogi panasz megalapozására nem feltétlenül lenne elegendő – a további jogsértések mellett annyiban van jelentősége, hogy az Indítványozó védekezését értelemszerűen ezek a „közbenső”, de az anyagi jogszabály módosulásával össze nem simított módosítások is elnehezítették.)*

11.4. Az eljárás során a régi és az új Btk. rendelkezéseinek alkalmazása folyamatosan **változott**; az eljáró bíróságok időről időre eltérően látták a két törvény alkalmazásának lehetőségét. Ennek önmagában nem a Btk. kerettényállásai szempontjából, hanem az ezeket kitöltő **keretkitöltő rendelkezések tekintetében** volt kihatása a védelemhez való jog gyakorlására.

12. Az ügyben hatáskörrel és illetékességgel rendelkező **Veszprémi Törvényszék** a 2016. január 27-én kelt. **12. B. 3/2012/900. számú** ítéletével az Indítványozót valamennyi vád alól **felmentette**. Az ügyészi fellebbezés folytán eljáró **Győri Ítéltábla**, mint másodfokú bíróság a 2017. február 6-án jogerős, **Bf. 48/2016/28. számú végzésével** – az eljárás megismétlésének elrendelése mellett – az első fokú ítéletet valamennyi vádlott tekintetében **hatályon kívül** helyezte.

12.1. Elrendelte, hogy a megismételt eljárást a **Veszprémi Törvényszék másik tanácsa** folytassa le.

12.2. A hatályon kívül helyezés okaként lényegében kizárólag az **indokolási kötelezettség** elmulasztását jelölte meg, több helyen is kitérve arra, hogy a bizonyítás törvényessége kapcsán az

első fokú eljárásban nem talált kifogásolni valót. [Megjegyzés: Ez utóbbi körülménynek az eljárás megismétlése körében (a bizonyítás terjedelmében) – a soron következő bírói ítélet szerint is – jelentősége volt. Alkotmányjogi szempontból az is releváns, hogy a tábla a bizonyításra vonatkozó értéktétele kinyilvánítása ellenére, a tábla összevontan kezelte a ténybeli és jogi indokolási kötelezettség megsértését. Az ismétlések elkerülése érdekében az erre vonatkozó okfejtést a III. fejezet tartalmazza.]

13. Az iratok visszaérkezését követően az **első fokú eljárásra fenti módon is kijelölt és törvény erejénél fogva is kizárólag illetékes Veszprémi Törvényszék** elnöke a **2017.El.IV.E.22. Számú, igazgatási jellegű bejelentésében** az iratokat a Győri Ítélőtáblának küldte meg arra hivatkozással, hogy az eljárásból a törvényszék minden bírója kizárt az, ezért kéri más bíróság kijelölését. Egy, az ügyben korábban eljáró bírót a Győri Ítélőtábla a 12. pont szerinti ítéletében – közvetve – zárt ki, egy további bíróval szemben (az akkor hatályos) a régi Be. 21. § (1) bekezdés a) pontja szerinti kizáró ok áll fenn, két további bíró pedig az időközben – más ügyben – született (de minden ügyben kötelezően irányadó) alkotmánybíróági döntésre figyelemmel, az Alkotmánybíróság **21/2016 (XI. 30.) AB határozata alapján** kizárt. A Győri Ítélőtábla a megismételt eljárás lefolytatására a **Győri Törvényszéket** jelölte ki.

14. Az új eljárás lefolytatását indító végzés az iratokkal együtt **2017. március 24-én megérkezett** a Győri Ítélőtáblára. Ennek a körülménynek eljárásjogi szempontból az **új Be. hatályba lépése** és ezen belül a Be. 868. §-a, alkotmányjogi szempontból pedig a **visszaható hatály** kérdése és a **Be. megsértése** szempontjából jelentősége van.

14.1. Az ügyben a törvényszék **2017. október 26-án** előkészítő ülést tartott, majd még ezen a napon megkezdte az ügy érdemi tárgyalását is. Ekkor még egyértelműen a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: régi Be.) volt hatályban. A régi Be. hatálya alatt a bíróság 11 tárgyalási napot tartott, s szinte valamennyi számba jöhető bizonyítási cselekményt érdemben foganatosított. A 2018. július 1-jén hatályba lépett Be. (l: 867. §) idején még hét tárgyalási nap megtartására került sor, majd újabb két tárgyalási napon történt meg az eljárás saját (belső) rendelkezés szerinti „megismétlése”, amelyek napok közül az egyik már az ítélelhozatalt, illetve az ítélet kihirdetését foglalta magában. Az ügyben összesen megtartott 19 tárgyalási nap a vádlottak (régí Be. hatálya alá eső) meghallgatására, a korábban, az alapeljárásban felvett bizonyítás anyagának felolvasására, illetőleg ismertetésére koncentrálódott, szintűgy jelentős részben a régi Be. hatálya alatt.

14.2. A Veszprémi Törvényszék a 12. pontban jelezett ítéletet megelőzően a 2012. június 27-én megtartott előkészítő ülést követően összesen 152 tárgyalási napot tartott, amelyeken meghallgatta a vádlottakat, 178 tanút, 24 szakértőt, 4 tárgyalási napon helyszíni szemlét foganatosított, tehát az ügyfelderítés körében – ezen adatokból is láthatóan – a Győri Törvényszék előtt az eljárás megismétlésére csak részlegesen, a 12.2. pontban megjelölt keretek között kerülhetett sor.

15. A megismételt eljárásban a **Győri Törvényszék B. 101/2017/77. számú**, 2019. február 4-én kelt ítéletében az Indítványozó bűnösségét a régi Btk. szerint:

– a 259. § (1) bekezdésébe ütköző és a 3. fordulat szerint minősülő közveszélyokozás

büntetésében,

- a 259. § (1) bekezdés 1. fordulataba ütköző és a (2) bekezdés *b)* pontja, illetve a (3) bekezdés és a (4) bekezdés 3. tétele szerint minősülő gondatlanságból elkövetett közveszélyokozás vétségében

- a 281/A. § (1) bekezdésének *b)* pontjába ütköző és a (2) bekezdés szerint minősülő hulladékgazdálkodás rendje megsértésének büntetésében,

állapította meg. Emiatt, halmazati büntetésül 2 év 6 hónapi, fogházban végrehajtandó szabadságvesztésre és 2 évi közügyektől eltiltásra ítélte.

16. A kétirányú fellebbezések folytán eljáró **Győri Ítéltábla, mint másodfokú bíróság Bf. II. 80/2019/48. számú**, 2019. december 13-án jogerős ítéletével a cselekmények minősítését újfent az új Btk. szerint módosította. Ennek eredményeként az Indítványozó bűnösségét

- a Btk. 322. § (1) bekezdés (3) fordulata szerinti közveszélyokozás büntetésében,

- Btk. 322. § (1) bekezdés 1. fordulata és (5) bekezdés 3. tétele szerinti közveszélyokozás vétségében,

- a Btk. 248. § (1) bekezdés *b)* pontjába és a (2) bekezdésébe ütköző hulladékgazdálkodás rendjének megsértésében

állapította meg. Ezért őt 4 évi, börtönben végrehajtandó szabadságvesztésre és 4 évi közügyektől eltiltásra ítélte.

17. Ezt követően az Indítványozó **elsődlegesen anyagi jogi jogszabálysértések**, másodlagosan eljárási szabálysértések miatt felülvizsgálati kérelemmel élt a Kúriához. Ugyanígy járt el egyébként több társa is; azaz a Kúria eljárásának bevétele nélkülözhetetlen volt, mivel bárkire hozott – széles értelemben vett – megváltoztató döntés, itt **valamennyi terheltre** – de az Indítványozóra mindenképpen – **kihatótt** volna. Ezt a körülményt a vád és a megelőző ítéletek szerint megállapított tényállások igazolják. Mindezen túl; figyelemmel arra, hogy az ügyben releváns **kerettényállások** (továbbá azok változásai) és ebből eredően a bűncselekményi **minősítés**, valamint e kettőből következően a **bűnfelelősség** megállapítása és a büntetőjogi **szankció** alkalmazása olyan, részben tény, részben jogkérdések, amelyek az Alkotmánybíróság saját gyakorlata szerint sem vizsgálhatók alkotmánybírói eljárás keretében, alkotmányjogi panasz alapján, mert szakkérdésnek minősülnek, illetve mert részben a bírói mérlegeléshez kapcsolódnak, az Indítványozó a felülvizsgálati eljárást nem kerülhette el. (Összefoglalóan erről: **19/2015 (VI. 15.) AB határozat**.) Addig ugyanis, amíg ez – illetve ebben a kompetens, egyben azonban az eljárás megismétlésének elrendelésére eljárási okból is jogosult fellebbviteli testület álláspontja – nem tisztázódik, az alkotmányossági felülvizsgálat minden szempontból **idő előtti** lett volna. Párhuzamos eljárásoknak pedig sem a Kúria, sem az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint nincs helye.

18. A Kúria a **Bfv. III. 456/2020/33. számú** végzésében a felülvizsgálati indítványt **elutasította** és a korábbi döntéseket hatályában fenntartotta. Ugyanakkor határozata indokolásában – a később kifejtendők szerint – **újabb**, immár közvetlen **alkotmányjogi relevanciával bíró jogsértéseket is okozott** [különös tekintettel a határozatnak az egyébként tagadhatatlan, alkotmányjogilag is releváns eljárási szabálysértések „értékének” degradálása (l. 71-74 pontok) és (adott esetben egyetlen) bírói döntés „jogalkotási” relevanciával való felruházása, „tényálláspótló” jellegének kimondása körében (l. 220. pont), mely utóbbi a korábbi ítéletekhez képest is **nóvumot**

jelentett. Ez utóbbi álláspont (megállapítás) az Indítványozó helyzetére még akkor is kihatással lesz, ha más rendkívüli perorvoslat eredményeként mód nyílik a bűnösség kérdésének ismételt megvizsgálására.] Mindezek a 18-19. pontban foglalt körülmények a konkrét ügyben **megalapozzák és indokolják** a jelen alkotmányjogi panasz benyújtását és **alátámasztják** annak időbeli megfelelését is.

19. Az ügyet érintő **jogrendszernek az eljárás tartama latt bekövetkezett teljes átalakulására** figyelemmel a háttér bemutatásához tartoznak az alkotmányjogilag releváns eljárásjogi és anyagi jogi jogszabályváltozásokból eredő kérdések is. Ezek elsődlegesen a törvényes bíróhoz való jogot, a visszaható hatály kérdésének értelmezését és a nullum crimen sine lege, a büntetőjogi norma határozottsága problematikáját érintik, amelyek azonban kihatnak más, a I. fejezetben megjelölt alkotmányos jogokra is. **A jogszabályi háttér változásának bemutatását – az alkotmányos érvelés (III. fejezet) konzisztenciájának megőrzése érdekében – célszerű az indítvány ezen részében bemutatni.**

Hatásköri, illetékességi kérdések, speciális kijelöléssel rendelkező bíróra vonatkozó szabályok és vádtól eltérő minősítési kérdések

20. Az ügyben a régi Be. 17. § (5) bekezdése, illetve 16. § (1) bekezdés *n*) pontja szerint a **Veszprémi Törvényszék rendelkezett** nem csupán hatáskörrel de **kizárólagos**, és a **törvény** fenti rendelkezései mellett a jogszabály más szabályaiból kifolyólag a hatályon kívül helyező **ítéletben** is rögzített, és **külön speciális kijelöléssel rendelkező bíró** eljárásával biztosított – illetékességgel.

21. A régi Be. 17. § (5) bekezdése kimondta, hogy a közveszély okozása bűncselekménye körében lefolytatandó eljárásra a **törvényszék székhelyén lévő** járásbíróság a **megye területére** kiterjedő kizárólagos illetékességgel rendelkezik. A **12.B. 39/2012/900 szám alatt ítéletet hozó, az ügyben elsőként eljáró** bíróság (bíró) ezeknek a feltételeknek maradéktalanul megfelelt.

21.1. Ugyanakkor a törvényszék ezen tanácsa még a **régi Btk. hatálya** alatt, 2012. június 27-én tartott – szintúgy még a **régi Be. hatálya** alá tartozóan, a Be. jelen szabályaitól teljesen eltérő eljárási dogmatikán alapuló és eltérő célt szolgáló – előkészítő ülésen a régi Btk. szabályaival adekvát körben állapította meg a vádtól eltérő minősítés lehetőségét. Időközben azonban még első tárgyalási napot (2013. június 18.) közel egy évvel megelőzően 2012. július 13-án kihirdetésre került a Btk, amely 2013. július 1-jén (az alapügyben folytatott eljárás 4. tárgyalási napját követően), hatályba lépett. A vádtól eltérő minősítés körében azonban **az anyagi jogszabály változását az eljárás már nem követte le teljes terjedelmében**, aminek a védelemhez való jog körében van jelentősége, minthogy tárgyalási szakaszban ennek terjedelmét mindig a közölt és számbajöhető bűncselekmények törvényi tényállása határozza meg.

21.2. A **Btk. hatályba lépéséhez kapcsolódó** jogszabályok ugyanakkor a régi Be. rendelkezéseit is módosították. Erre átfogóan a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény hatálybalépéséhez kapcsolódó átmeneti rendelkezésekről és egyes törvények módosításáról szóló 2012. évi CCXXIII. Törvényben (a továbbiakban: Btkhm.) került sor. *[Megjegyzés: Ezt ugyan később szintúgy többször módosították, de ez a jelen ügy szempontjából – „leszámítva” a működő*

jog kiszámíthatóságához fűződő érdeket másként fogalmazva a jogbiztonság kérdését (amire viszont a gyakorlat szerint nem alapítható alkotmányjogi panasz) – érdektelen.] A Btkhm. 8. § b) pontjára és az 5. pontjában foglalt módosításokra („A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény módosítása”) figyelemmel is egyértelmű volt, hogy a Btk. közveszélyokozásra vonatkozó, az Indítványozóval szemben vád tárgyává tett minősítésű cselekménye (a Btk. minősítése szerint 322 §) vonatkozóan a 20. pontban említett kizárólagos és specifikus illetékesség fennmaradt. [A hatásköri kérdések a régi Be. 16. § (1) bekezdés n) pontja alapján a módosítást követően sem változtak.]

21.3. A (hatályos) Be. 21. § (5) bekezdés 1. pontja, illetve a 20. § (1) bekezdés 13. pontja a kizárólagos a hatáskör és a kizárólagos illetékesség szempontjából az eljárás alatt tartalmilag a későbbiekben sem változtak. A törvényszéki hatáskör a közveszélyokozás kérdésében érintetlenül maradt, a speciális kizárólagos illetékesség (székhely-szabály) szempontjából pedig csak a Btk. 322. § (2) bekezdés b) pontja képez kivételt. Ez azonban a panaszos szempontjából azért érdektelen, mert **más, további fordulatokkal is** meg lett vádolva, s vele szemben ez utóbbi körben is ítélethozatalra került sor.

21.4. Az tehát leszögezhető, hogy ezen (hatásköri és illetékességi) szabályok – gyakori – módosulására figyelemmel is, az Indítványozó esetében törvény (rég és új Be.) az eljárás során mindvégig a **Veszprémi Törvényszék volt az egyetlen, hatáskörrel és kizárólagos illetékességgel rendelkező bíróság.** A Győri Ítéltábla ennek megfelelően a hatályon kívül helyező, 2017. február 6-án kelt Bf. 48/2016/28. számú végzésében **nem** a veszprémi bíróságot, kizárólag annak az első fokon első ízben eljáró egyetlen bíró tagját zárta ki az eljárásból, vagyis ez a rendelkezés a kizárólagos illetékességet nem érintette, mint ahogyan azt a – törvényi – kívánalmat – sem írta felül, hogy az ügyben a törvény szerint speciális kijelöléssel rendelkező bírónak kell eljárni.

21.5. Az igazgatási úton felterjesztett elnöki bejelentést követő újabb – közbenső – az ügyben született hatályon kívül helyező végzést és a törvényeket is felülíró, március 23. napján hozott **Bkk. 95/2017/3. számú döntésében** – a Győri Ítéltábla nem is vizsgálta ezen szabályokat. Végzésében nem is indokolta meg, hogy a kizárólagos illetékesség körében milyen jogszabályi rendelkezés alapján változtatta meg a másodfokú bíróság fentebb említett, peres eljárásban született döntését egy peren kívüli eljárásban és helyezte át az ügyet a Győri Törvényszékre, amely illetékességgel nem rendelkezett. Ezzel **törvénysértő módon kizárta a megismételt eljárásból a Veszprémi Törvényszék előtt megindult megismételt eljárásból a kizárólagosan illetékes valamely (valamennyi), a Veszprémi Törvényszékre beosztott bíróját, ami az Indítványozó oldalán a törvényes bíróhoz való jog** sérelmét jelentette.

22. Az eljárási jogszabálysértés tényét a Kúria (I. pontban) támadott döntése is **tényként** állapította meg. Az alkotmányossági kérdéseket nem is érintve azzal hagyta azonban helyben az alapjogsértő határozatokat és eljárást, hogy mivel álláspontja szerint ellentmondás van a jogszabályok között, „mérlegelt a közjogi törvény és az eljárási törvény között” melynek során az előbbinek biztosított „prioritást”.

22.1. Ilyen mérlegelési joga azonban a Kúriának nincs, ezt e Be. a rendkívüli perorvoslat

során folytatott felülbírálat során sem biztosítja és soha nem is biztosította, de a történeti alkotmányosság körében sem ismert olyan elv, amire erre felhatalmazást adott volna. Mindemellett **létezett volna (létezik ma is) olyan – alkotmányjogilag is támadhatatlan – megoldás, amely egyaránt érvényt szerez a közjogi törvénynek és az eljárási jogszabálynak.** Ezen megoldások némelyikét az ügyben eljáró védők is felvetették, de éppen a bírói szervezetről és bírák jogállásáról szóló közjogi törvények alapján ezen túlmenő más megoldások is többféle módon garantálható lett volna az Alaptörvénynek és az Alkotmánybíróság korábbi határozatainak megfelelő megoldás. *(A per menetében helytálló és szükséges is ilyen indítványt tenni, alkotmányjogi panaszban viszont az Indítványozó és a jogi képviselő értelemszerűen ebben a kérdésben felhatalmazással nem rendelkezik; ekként ennek bővebb kifejtése nem a panasz tárgya.)*

22.2. Rá kell mutatni, hogy pontosan az ilyen kérdések/esetek elrendezésére az Alkotmánybíróság 25/2017. (X. 17.) AB határozata (33.pont) már eleve világosan rögzíti – a tartalmában alkotmányos követelménynek megfelelő szintű – iránymutatást. **Ez a határozat pedig még azt megelőzően ismert volt, hogy a megismételt eljárásban a Győri Törvényszék az eljárását megkezdte volna.** Ennek folytán már a Veszprémi és a Győri Törvényszéknek is eleve ennek megfelelően kellett volna eljárni a kizárás során, az pedig kizárt, hogy a Kúria még későbbi eljárásában ennek tartalmával szembemenő érveléssel legyen fenntartható alaptörvényt sértő döntés.

22.3. Szorosan ide tartozik, hogy a kizárólagos illetékesség megsértése azon kevés eljárási szabály közé tartozik, amelynek magában az eljárási törvényben volt és van meg az eljárási szankciója. A régi Be. 19. §-a, valamint Be. 23. §-a az eljárás során mindvégig a bíróságok köteletségévé teszi **hatáskörük és illetékességük hivatalból való vizsgálatát. A kizárólagos illetékesség megsértése** esetére a régi Be. 373. § (1) II. c) pontja, illetve a Be. 608. § (1) c) pontja ezzel egyezően úgy rendelkezik, hogy: „A másodfokú bíróság (...) II. hatályon kívül helyezi az elsőfokú bíróság ítéletét és az elsőfokú bíróságot új eljárásra utasítja, ha (...) c) a bíróság hatáskörét túllépte, katonai büntetőeljárás hatálya alá tartozó, vagy más bíróság kizárólagos illetékességébe tartozó ügyet bírált el.” Azaz a **kizárólagos illetékesség hiányában** történő eljárás **abszolút hatályon kívül helyezési ok**, az volt az eljárás teljes tartama alatt.

22.4. A szigorú szabálynak – sok egyéb mellett – a törvényes bíróhoz való jog, a tisztességes eljárás garantálása is egyik indoka. Minthogy a másodfokon eljáró Győri Ítéltábla a 16. pontban jelzett ítéletében sem észlelte ezen – szankcionálandó – eljárási szabálysértés megvalósulását, a felülvizsgálati eljárásban a Be. 649. § (2) bekezdés c) pontja és a 664. § (2) bekezdése szerint a Kúriának akár még hivatalból is észlelnie kellett volna – lévén az első dolog, amelyet minden fellebbviteli fórum vizsgál, hogy az eljárás lefolytatásának egyáltalán megvoltak-e a minimális eljárási keretei. **Erre irányuló indítvány azonban volt is, minek folytán határozata tudatos alapjogsértést megvalósítónan törvényt sértő, melyet törvényen túlterjeszkedő és ezért szintűgy alapjogsértő hatáskörében eljárva hozott meg.** Egy jogorvoslati fórum részéről lehet jogos törekvés a megelőző döntés „ésszerű védelme”, de csak akkor ha annak hibáit jogszerű eljárásban javítani tudja. „Praktikus” alapon azonban nem. A praktikus szempontok nem alkotmányos érvek.

23. Mindezen túl – külön – alkotmányossági probléma, hogy a megismételt eljárásban a bíróság nem volt törvényesen megalakítva.

23.1. A büntetőeljárási törvények nem csupán a hatáskörére és illetékességére, de a **bíróság összetételére** vonatkozóan is tartalmaznak szabályokat. A megismételt eljárás a – fentebb már többször részletesen taglaltak szerint – a régi Be. hatálya idején indult. A régi Be. 14. § (7) bekezdése, valamint 17. § (5)-(6) bekezdése szerint a vád tárgyává tett bűncselekményeket tartalmazó ügyben az **első fokon eljáró tanács elnöke** (vagy az egyesbíró) és a másodfokú eljárásban, továbbá a Kúria kivételével a harmadfokú eljárásban is, a tanács egyik tagja az **Országos Bírói Hivatal** (a továbbiakban: OBH) **elnöke által kijelölt bíró**. A közveszély okozása egyértelműen ebbe a körbe tartozott, mind a régi, mind az új Btk. hatálya idején. Ez tehát azt jelenti, hogy az e törvényi rendelkezésekben azonosított bírónak – törvényszéki hatáskör és kizárólagos illetékesség esetén is – **külön, speciális kompetenciával kell rendelkeznie**.

23.2. A **bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény** (a továbbiakban: Bjj.) 30. § (1) bekezdése tartalmazza, hogy a speciális kijelölésnek meghatározott eljárásban kell megtörténnie: a **bíróság elnökének javaslatára** az a kijelölést az **OBH elnöke** fogatosítja.

23.3. A kompetencia ellenőrzéséhez és érvényesíthetőségéhez szorosan hozzátartozik, hogy a bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI törvény (a továbbiakban: Bszi.) 12. § (3) bekezdése és 77. § (3) bekezdése alapján a nyilvánosságot az ilyen kijelölés kapcsán is a megfelelő hivatalos fórumon való közzététellel biztosítani kell.

23.4. Ezek a kijelölések és közzétételek rendben meg is történtek és az erre vonatkozó adatok mai napig nyomon követhetők a hivatalos lapnak minősülő Bírósági Közlönyökben.

24. A megismételt eljárásban első fokon eljáró bíró azonban az eljárás során ilyen kijelöléssel nem rendelkezett.

24.1. A Bírósági Közlönyök alapján az eljáró bíró bírósági pályafutása (fogalmazói kinevezésétől kezdve) a Bírósági Közlönyök alapján az 1999. 9. számtól nyomon követhető. Ebből megállapítható, hogy az Országos Igazságszolgáltatási Tanács (a továbbiakban: OIT) a 167/2004. (IX. 14.) OIT határozatában 2004. október 1-jétől kezdődő hatállyal az eljáró bírót a régi Be. 17. § (5) és (6) bekezdésében meghatározott ügyekben (a Győri Városi Bíróságon eljáró) ítélező bíróvá jelölte ki.

24.2. Az **Országos Bírói Hivatal** (a továbbiakban: OBH) Elnöke azonban az **561/2015. (XII. 7.) OBH számú határozatával** (I: Bírósági Közlöny 2015/1. szám) az OIT határozatok alkalmazhatósága körében kihirdette, hogy az **OIT határozatai 2016. január 1-től nem alkalmazhatók**. Ezzel az **eljáró bíró** speciális ügykategóriára való **kijelölése is hatálytalanná vált**. Nota bene! Az eljáró bírót a 607/2016. (X. 27.) OBHE határozattal a Győri Járásbíróságról (mint a városi bíróság jogutódjától) a Győri Törvényszékre helyezték át, ahová szólnak a Be. szerint megkívánt speciális kijelölése **sohasem volt**. (Az eredeti kijelölés szövegezése ugyanis mint városi bírósági bírót aposztrofálja.)

24.3. Minthogy a fentiekből láthatóan **az eljáró bíró eljárási törvényben megkívánt speciális kijelölése hiányzott**, az első fokú bíróság nem volt törvényesen megalakítva.

25. Miként azt már korábban ismertettük a Be. hatályba lépéséig: 2018. július 1-jéig a megismételt elsőfokú eljárás nagyobb része – a kompetencia hiányos és jogszabály alapján törvényesnek nem tekinthető – bíróság előtt folyt, a másodfokú eljárásban szintúgy abszolút hatályon kívül helyezési okként kellett volna észlelni a törvényes bíróhoz való jog sérelmét.

26. A Kúria ebben a kérdésben – a Be. rendelkezését is figyelmen kívül hagyva – úgy foglalt állást, hogy mivel a Be. szerint az ügyben szereplő esetekben már nem feltétlen kíváncsi a speciális kijelölés, ezért a törvényes bíró hiányára visszavezetett hatályon kívül helyezés a „semmibe vezetne” és ezért abszolút hatályon kívül helyezési oknak sem tekinti.

27. Túl, az e körben későbbiekben kifejtendő alkotmányos érvelésen, rá kell mutatni arra is, hogy ez a megoldás **alapjog sérelmére visszahatóan** közvetlenül sérti a (hatályos) **Be. rendelkezéseit** is, tehát többszörösen **törvénytörő** is.

27.1. A Be. – hatályba léptető – rendelkezései azt tartalmazzák, hogy (bár főszabályként az új törvény alkalmazandó a folyamatban lévő eljárásokban is), az ügyet a **korábbi jogszabályban** (régi Be.-ben) **meghatározott hatáskörrel és illetékességgel rendelkező, ott meghatározott összetételű bíróságnak kell lefolytatni** akkor, ha az ügy még a Be. hatályba lépését megelőzően a **megérkezett** a bíróságra [868. § (2) bekezdés]. Ez alól a 868. § (3) bekezdése határozza meg az egyetlen kivételt, ami ebben az ügyben nem releváns, mivel kizárólag az ülnök mellőzésére vonatkozik.

27.2. Az ismertetettekből következően **sérült** az eljárási törvény azon rendelkezése, amely a **törvényesen megalakított bíróság követelményére** vonatkozik, s amely követelménynek a megsértése minden valaha ismert eljárási törvény szerint – éppen alkotmányjogi súlya miatt – olyan eljárási szankciót vont magával, aminek révén a törvénytelen eljárásban született bírói döntés nem volt fenntartható, s az ilyen ítéletben megállapított szankció nem volt foganatosítható.

27. 3. Érdekes módon a **BH 2019. 103. sz. döntésében** (a BH 2004. 178. és az EBH 2008. 1757. döntésekben közölt gyakorlatát megerősítve) még a **Kúria is** úgy foglalt állást, hogy főszabályként mindig a **cselekmény elbírálásakor** hatályban lévő eljárási törvény alapján megítélendő minden **eljárási cselekmény törvényessége**, tekintve, hogy **az eljárási törvénynek nincs visszaható hatálya**. A **2017. 393. számú eseti döntésében** pedig azt – az egyébként soha nem vitatott – gyakorlatot erősített meg, hogy az **OBH Elnöke kijelölésének hiányában** eljáró bíró esetén a bíróság nem volt törvényesen megalakítva, ami **feltétlen hatályon kívül helyezési okot** jelent. Leszögezte azt is hogy a kijelölés kívánalma nem csupán a kizárólagos illetékességgel eljáró helyi bíróság bírójára vonatkozik, hanem valamennyi első fokon eljáró helyi vagy törvényszéki bíróra (tanács elnökére), illetve a másod- és harmadfokú tanácsok összetételére is.

27.4. Ebben a körben megjegyzendő, hogy

– a jelen ügyben még a régi Be. és a Be. rendelkezései között **sincs ellentét, mert ezt a kérdést**

a jogalkotó a Be. 868. § (2) bekezdésében minden eshetőségre kiterjedően elrendezte;

- **joghézag**, értelmezést igénylő kérdés ebben az esetben **nem merült fel**;

- **mérlegelési** joga a Kúriának **nem volt**;

- s a választott megoldást az **Alkotmánybíróság 6/2020. (III. 3.) határozata sem** támogatja.

Ebben ugyanis a testület a visszaható hatály tilalma szempontjából folytatott jogértelmezés keretében a Be. imént idézett rendelkezéseivel adekvát módon azt mondta ki, hogy a tilalom megszegése szempontjából mindig az elvégzett eljárási cselekmény időpontja a meghatározó.

A kerettényállások problematikája

28. Az Indítványozó büntetőjogi felelősségének megállapítására a Btk. kerettényállásai alapján került sor, melyek közül azonban a hulladékgazdálkodás rendjének megsértése nem csupán anyagi jogi és eljárási (bizonyítási) problémákat vet fel, hanem alkotmányossági kérdéseket is. Az alkotmányos érvelés kifejtését megelőzően azonban e körben is szükséges a releváns jogszabályi környezet bemutatása.

29. A Btk. szankciót meghatározó, törvényi tényállási elemet tartalmazó rendelkezése különbséget tesz **hulladék és veszélyes hulladék** között, ugyanakkor az értelmező rendelkezés már csak a hulladék fogalmának értelmezéséhez ad muníciót. Ez a **törvényi tényállás** mindemellett **nem** is használja a **veszélyes anyag** fogalmát [noha ezt egyébként a Btk. ismeri (méreggel visszaélés: 188. §)]. A marasztaló ítéletek indokolása ugyancsak nem hívja fel a veszélyes hulladékokra vonatkozó más szabályokat, kizárólag a veszélyes anyag kategóriájával foglalkozik, noha a kettő nem ugyanaz. A veszélyes hulladékként való minősítésre, a minősítési eljárásra vannak szabályok [például: a veszélyes hulladékkal kapcsolatos egyes tevékenységek részletes szabályairól szóló 225/2015. (VIII. 7.) Korm. rendelet, vagy az ezt megelőzően hatályos, 98/2001. (VI. 15.) Korm. rendelet], amelyek nem azonosak a veszélyes anyag besorolására vonatkozó jogszabályokkal.

29.1. Ezt a különbségtételt nem oldja fel a Kúria ítéletében felhívott 2003/80/IB kerethatározat sem, amely egyébként sem minősítésről, besorolásról, gazdálkodás rendjéről, hanem megnevezésében is a környezet büntetőjog általi védelméről szól és **ez nem is minősülhet a Btk. tényállása tekintetében keretkitöltő rendelkezésnek**. A felhívott 2. cikk c) pontja ugyanis azt szabja meg az államok számára, hogy **milyen magatartásokat** tekintsenek a büntetőjog hatókörébe tartozónak, de **a konkrét tényállás megállapítása ettől még az állam jogalkotói feladata** marad; minősítési besorolásra pedig nem is utal.

29.2. Mindemellett a (veszélyes hulladékot meghatározó) keretkitöltő normának még összekapcsolhatónak is kellene lennie a Btk-ban tilalmazott elkövetési magatartással, amihez viszont egyszerűen a hulladék absztrakt fogalmának Btk. szerinti meghatározása kevés. A hulladékról szóló 2012. évi CLXXXV. törvény szintúgy nem viszi közelebb a jogalanyt a „felismerhető fogalom”, azonosításához, lévén a 24. pont szabályai szakértői besorolást vagy (besorolás hiányában jegyzék szerinti minősítést) kívánnak meg, de úgy, hogy még ezt sem tekintik feltétlenül irányadónak [55. § (2)-(3) bekezdés].

30. Az Indítványozónak a hulladék-minősítés kapcsán nem kellett semmiféle szakértelemmel rendelkeznie, és azzal nem is rendelkezett. Ebből következően semmi egyébre, mint **közzokiratokra, hatósági határozatokra** nem hagyatkozhatott.

30.1. Az eljárás során beszerzett – legkevesebb 10 – ilyen irat **egyike sem** hívta fel a veszélyes hulladékként való minősítést, köztük jogerős bírósági ítéletek sem: mint például a Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2. K. 26.865/2013/122 sz. vagy a Veszprémi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság 2. K. 27253/2017/22. számú ítélete sem. Mindemellett a vörösiszap katasztrófa után az **Európai Unió hivatalos megkeresésére** adott kormány-válasz is azt fejtette ki, hogy **nem veszélyes hulladékról** van szó.

30.2. Ezzel azonosan a munkakörében egyébként alig egy éve regnáló Indítványozó saját hatáskörében fogánatosított kezdeményezésére Egységes Környezethasználati Engedély kiadására jogosult hatóság még 2009-ben is azt mondta ki, hogy nem veszélyes hulladékról van szó. Ilyen körülmények között – a folyamatos hatósági felügyelet álló üzemnél – nem is létezett olyan (keretkitöltő) jogszabály, amelyből a Btk. tényállásnak az Indítványozó számára azonosíthatónak kellett volna lennie. A bűnfelelősség megállapításához a Kúria által felhívott esetjog (aminek lényege egy tautológia: „minden hulladék, ami annak minősül”) nem lehet olyan keretkitöltő jogszabály, ami a Btk. tényállást határozott módon azonosítja, túl azon, hogy ítélet egyébként sem pótolhat törvényi tényállást. *(Megjegyzendő: hasonló problémák a közveszély okozás bűncselekménye és a foglalkozási szabályok körében is léteznek, ami csak azért nem képezi jelen indítvány tárgyát, mert abban a körben a bűnfelelősség megállapításának más, eljárási hibák az eredői.)*

III. Az alkotmányjogi panasz részletezése és az alkotmányos összefüggések igazolása

A tisztességes eljáráshoz, törvényes bíróhoz és pártatlan bíró eljáráshoz való jog kérdése

31. Az Alkotmánybíróság a **3305/2017. (XI. 24.) AB határozatban** rámutatott arra, hogy az „Alaptörvény az Alkotmánybíróság új, alaptörvényi szintű feladataként határozza meg a bírói döntések Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontjából, valamint az Abtv. 27. §-ából fakadóan a bíróságok döntései és az Alaptörvény rendelkezései közötti összhang biztosítása végső soron az Alkotmánybíróság kötelessége. Erre figyelemmel megállapította, hogy az Alaptörvényben megfogalmazott tisztességes eljárás alkotmányos követelményrendszerének elemei a magyar jogrendben immáron egy olyan alkotmányos mércét jelentenek, amely a jogszabályi környezeten túl az egyedi ügyben hozott bírói döntések megítéléséhez is alapul szolgál.” [7/2013. (III. 1.) AB határozat].

32. A testület a büntetőjogra (vagy arra is) vonatkoztatva, a korábbi döntéseiben kifejtette miszerint „a konkrét büntetőbírói döntés és a döntést támadó alkotmányjogi panaszban előadott kifogások értékelése során figyelembe veszi az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontjában biztosított vizsgálati jogkörének határait is [13/2014. (IV. 18.) AB határozat]. Ennek értelmében az Alkotmánybíróság mindaddig tartózkodik attól, hogy törvényértelmezési és szakjogi kérdésekben állást foglaljon {7/2013. (III. 7.) AB határozat, Indokolás [33], [38]}, amíg a jogalkalmazói

jogértelmezés közvetlenül nem befolyásolja valamely alapjog gyakorolhatóságát és tényleges érvényesülését. {13/2014. (IV. 18.) AB határozat, Indokolás [51]}” Eltérő kontextusokban ugyanezen megállapításokat tartalmazza a 208/2014. (VII. 21.) AB végzés és ennek nyomvonalán született a 21/2016. (XI. 30.) AB határozatban foglalt döntése is.

33. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt **tisztességes eljáráshoz** való joggal kapcsolatban az Alkotmánybíróság már több ízben megállapította, hogy az **annak lényegi tartalmát érintő követelmények teljesülésének** vizsgálata, és a **jogszabályi környezet** alkotmányjogilag aggályos tartalma **alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésnek** minősül [összefoglalóan: 19/2015. (VI. 15. AB határozat], így alkotmányjogi panasz tárgya lehet. Az ugyanezen bekezdésben szereplő **független, pártatlan bírósághoz, nyilvános tárgyaláshoz való alapjogok** az Alkotmánybíróság döntéseiben önmagukban is **alapvető jelentőségű** kérdésnek minősültek, de számos olyan döntés is született, amikor a tisztességes eljárás **nem nevesített elemeit**, vagy további alkotmányos rendelkezések sérelmét ezzel szoros összefüggésben vizsgálta a bíróság [például: 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, 34/2013. (XI. 22.) AB határozat].

34. A tisztességes eljárás kapcsán Alaptörvény 2013. március 25-i (negyedik) módosítására és a 13/2013. (VI. 7.) AB határozatban foglaltakra figyelemmel megállapította, a korábbi, az Alkotmány hatálya idején született alkotmánybírósági határozatokban foglalt követelmények fenntarthatóságát is. Ennek során a 7/2013. (III.1.) AB határozatban leszögezte, hogy az „Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt rendelkezés értelmezésekor – az Alkotmánnyal fennálló tartalmi és kontextuális egyezés okán – a tisztességes eljáráshoz fűződő alapvető joggal kapcsolatban kimunkált korábbi alkotmánybírósági gyakorlat, a korábbi határozatokban kifejtett érvek és definíciók továbbra is irányadóak.

35. A korábbi gyakorlatot is áttekintő, a pártatlanság kérdésével foglalkozó **21/2016. (XI. 30.) AB határozat** összefoglalóan állapította meg, hogy az „eljárési jogok elsőgenerációs alapjogként a közhatalom olyan olyan korlátját képezik, amely az igazságszolgáltatás működését határozzák meg és e jogok többsége abszolút jellegű, melyek esetében a jog korlátozása fogalmilag kizárt, míg más eljárési jogoknál van lehetőség korlátozásra, ugyanakkor maga az eljárás vagy tisztességes vagy nem, átmenet nem képzelhető el. (...) **az eljárás tisztessége több annak szabályszerűségénél**, vagyis akár minden eljárási szabály betartása mellett is lehet egy eljárás tisztességtelen.” Ugyanakkor az eljárás tisztességességének megítélésekor messzemenően nem csupán a a XXVIII. cikk (1) bekezdésében (illetve más rendelkezéseiben) nevesített jogok az irányadók.

36. A tisztességes eljáráshoz való jog lényegéről kialakított álláspontját az Alkotmánybíróság elvi élel a 6/1998. (III. 11.) AB határozatában összegezte, majd számos további döntésében részben megismételte, részben bővítette [pl: 5/1999. (III. 31.) AB határozat, 14/2002. (III. 20.) AB határozat, 35/2002. (VII. 19.) AB határozat. A testület az Alaptörvény hatálya idején – a fentebb idézett 21/2016. (XI. 30.) AB határozatot megelőzően – már a 34/2014. (XI. 14.) AB határozatban, majd a 8/2015. (IV. 17.) AB határozatban is megerősítette, hogy a tisztességes eljárás követelménye **olyan minőséget, az eljárási garanciák érvényesülésének olyan lényeges biztosítékát jelenti**, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembe vételével lehet csupán megítélni. „Egyes részletszabályok hiánya miatt éppúgy, mintt valamennyi részletszabály megalkotásának dacára lehet

egy eljárás méltánytalan, igazságtalan vagy nem tisztességes.” Ezt az irányvonalat azóta is töretlenül képviseli.

37. A tisztességes eljáráshoz való jog számos, az Alaptörvényben (vagy a korábbi Alkotmányban) kifejezetten nem nevesített jogot is magában foglal, így az alkotmányszövegben kifejezetten nem nevesített bírósághoz való jog valamennyi feltételét is. Az Alkotmánybíróság értelmezésében tehát a tisztességes eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a **hatékony bírói jogvédelem követelménye**, amely szerint a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben dönthessen. Része továbbá a **független, pártatlan bírósághoz** való jog, a **nyilvános tárgyaláshoz**, az **ésszerű időn belüli elbíráláshoz** való jog, melyeket az Alaptörvény is nevesít. Ezen túlmenően is vannak azonban olyan jogok, amelyeket az Alkotmánybíróság – sok esetben az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) gyakorlatából kiindulva – külön is nevesített és vizsgált, mint például a **fegyverek egyenlőségéhez való jog**, az **iratokhoz való hozzáférés**, azok teljes körű megismerésének joga, a **hallgatáshoz való jog**, az **indokoláshoz való jog**, az eljárási cselekményen való **kompetens részvételhez** való jog, stb. Ezen kívül is vannak azonban olyan, a jogállamisággal szoros összefüggésben álló, külön nem nevesített jogok, amelyek vagy az igazság kiderítésének szolgálatában álló **szabad bizonyítás rendszeréhez kapcsolódó eljárási elemekkel** kapcsolatosak vagy az ártatlanok elítélését megakadályozni hivatott **fairness jogok** kategóriájába tartoznak.

38. Relatíve kevesebb alkalommal merült fel a **törvényes bíróhoz** való jog kérdése, amelynek kapcsán viszont a testület – az EJEB megítélésével egyezően – a tisztességes eljárás követelményéből levezetve, több rétegű követelményrendszert határozott meg.

38.1. Az alkotmánybírósági határozatokban többször felidézett EJEB döntései a törvényes bíróhoz való jog kapcsán többször leszögezték, hogy „saját dogmatikája van annak”, mi számít „bíróságnak” [például: 3116/2015. (VII. 2.) AB végzés], mikor „törvényes” a bíróság [például: 36/2013. (XII. 5.) AB határozat] valamint mikor minősül „függetlennek” és „pártatlannak” [összefoglalóan például: 21/2014. (VII. 15.) AB határozat].

38.2. Az ügyek bírák és bíróságok közötti „vándorlását” az EJEB a még az elkerülhetetlen kényszer esetén is óvatosan kezelendő megoldásnak tekinti, mivel ez önmagában is alkalmas a függetlenség és/vagy a pártatlanság sérülésének vagy a sérülés látszatának előidézésére. A *DMD GROUP A.S. v. Szlovákia* ügyben (05/10/2010., appl. No 19334/03) az EJEB még az „általános” kategóriának számító munkateher miatti átszignálást is olyan kérdésnek ítélte meg, amelynek során a jogállamiság szempontjából is kiemelkedő bírói függetlenség és pártatlanság követelménye folytán a szabályoknak előre tisztázottaknak, világosnak kell lenniük, az objektivitás és átláthatóság követelménye pedig nem sérülhet. Az igazgatási jellegű mérlegelésnek is átlátható paraméterekkel kell rendelkezniük, mert még a látszatát is kerülni kell annak, hogy az átszignálás a bíró pártatlanságának sérelmét felvesse.

38.3. A *Kaciu and Kotorri v. Albánia* (25/06/2013, app. no. 33194/07) ügyben – szintúgy munkateher miatti „általános” ok vizsgálatakor – azt fejtette ki, hogy a „**törvény által létrehozott**” kitétel nem csak a bíróság létrehozására, illetékességére, az általános eljárási garanciák

érvényesülésére vonatkozó követelményeket foglalja magában, de **az eljáró tanács összetételére** vonatkozó követelményeket is.

38.4. További döntésekből [például: *Zand v. Austria* (12/10/1978, appl. no.: 7360/76), *Coëme and Others v. Belgium*, (18/10/2000, appl. no: 32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96, 33210/96) *Miracle Europe Kft. v. Hungary* (12/01/2016, appl. no.:57774/13.) az körvonalazódott, hogy a törvény által létrehozottság nem pusztán a maguknak a bírósági szerveknek a „szabályos” létrehozottságát és az illetékességi szabályok megtartását jelenti, hanem azokat a rendelkezéseket, illetve azok megtartását is, amelyek a konkrét ügyben eljáró bírónak a közreműködésére vonatkoznak. A konkrét bírói tanács működésében kell tehát a függetlenség, pártatlanság követelményének és az eljárási garanciák megtartásának tettenérhetőnek lennie.

38.5. Az EJEB további döntéseiben is az jelenik meg, hogy a bíróságok működésének, az ítéletek hitelességének merituma, hogy az igazságszolgáltatás iránti bizalmat töretlenül fenntartsák/erősítsék és sem a bíróságok működését meghatározó jogszabályok, sem a bíróságok, bírák kijelölésével, az ügyek elosztásával kapcsolatos aggályok nem gyengíthetik egy demokratikus társadalomban azt a szükségszerű bizalmat, amely az állampolgárok jogkövető magatartására döntő hatással vannak. Ezen a ponton **kapcsolódnak össze a tisztességes eljárás nevesített és nem nevesített elemei, így törvényes bíróhoz való jog a függetlenség és pártatlanság követelményével** (vö: *Sacilor Lormines v. France* (09/11/2006., appl. no.: 65411/01; illetve a már hivatkozott: *Miracle Europe Kft. v. Hungary*).

38.6. Hangsúlyozandó, hogy az EJEB pontosan a *Miracle v. Hungary* ügyben utalt arra is, hogy a 6. cikk. 1. bekezdésébe ütköző fajsúlyos **hibákat később nem lehet kijavítani sem jogorvoslati, sem felülvizsgálati eljárással**. Ez a megállapítás egyenes következménye annak, hogy az EJEB gyakorlatában a tisztességes eljáráshoz való jog korlátozó értelmezése nem fogadható el és ennek vizsgálatakor az eljárás egészét kell figyelembe venni. Vannak olyan eljárási hibák, amelyek önmagukban nem feltétlenül jelentik a 6. cikk 1. bekezdésének sérelmét, ám vannak olyanok, amelyek „javíthatatlanul” kihatnak az eljárás egészére, akkor is, ha a tisztességes eljárásnak csupán egyes részelemeit jelentik vagy az eljárás meghatározott szakaszában fordulnak elő. A törvényes bíróhoz való jog – szenzitivitásánál fogva, a sérelem súlya miatt – a már hivatkozott döntések szerint is az utóbbi körbe tartozik.

39. Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában nem csupán megerősítette a tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos elvi tételeit. Rámutatott arra is, hogy a tisztességes eljáráshoz való jogból fakadó alkotmányos követelmények nemcsak a jogi szabályozással, hanem az **egyedi bírói döntésekkel szemben is** érvényesíthetők. A **3110/2014. (IV. 7.) AB határozat** is azt tartalmazza, hogy a testület a tisztességes eljáráshoz való alapvető jog lényegét az alkotmányos jelentőségű eljárási szabályok érvényesülésében értelmezi, aminek része a törvényes bíró eljárása. A konkrét ügyekben a nemzeti jog szerinti törvényes bírónak, azaz a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend alapján kijelölt bírónak kell az ügyben minden döntést meghoznia. Számos olyan követelmény létezik még, amelyeknek – ahhoz, hogy tisztességesnek minősüljön – meg kell felelnie az eljárásnak [3025/2016. (II. 23.) AB határozat], de a törvényes bíróhoz való sérülésekor a további sérelmeknek objektíve is kicsi a

relevanciája.

40. A törvényes bírótól való elvonás tilalma valójában az összes többi, az eljárási alkotmányosságot garantáló jognak az alapja. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog magában foglalja a törvény által felállított bíróságra vonatkozó követelményt, melyből a törvényes bíróhoz való jog követelménye levezethető, s ennek közvetlen törvényi alapja is van. A bíróságok szervezetről és igazgatásáról szóló 2011. CLXI törvény (a továbbiakban: Bszi.) 8. § (1) bekezdése a törvényes bíróhoz való jogot úgy fogalmazza meg, hogy senki sem vonható el törvényes bírójától, ami az eljárási alanyok oldalán az alkotmányos rendelkezésektől függetlenül is közvetlen törvényi alapot keletkeztet a törvényes bíró eljárására.

41. Az Alkotmánybíróság a 42/1993. (V.I. 30.) AB határozatában, majd a 49/1998. (XI. 27.) AB határozatában kifejtette, majd a büntetőeljárás jogorvoslati rendszerére vonatkozóan a **20/2005. (V. 26.) AB határozatában** átfogóan is megerősítette: „A büntetőeljárás garanciarendszere szerteágazó. A törvényi garanciák egy része közvetlenül az Alkotmányból, származó, vagy annak egyes rendelkezéseiből levezethető, sok esetben a Be. alapvető rendelkezéseiben külön is megerősített szabályokat tartalmaz. Az alkotmányi garanciákat a jogalkotó még törvényben sem zárhatja ki, nem korlátozhatja és nem függesztheti fel, mert ez alapvető jog lényeges tartalmának korlátozását jelentené, s így az Alkotmány 8. § (2) bekezdésébe ütközően alkotmányellenes. (...) a Be. egyes jogintézményekre vonatkozó rendelkezéseiben ezeknek közvetlenül tükröződniük és alkotmányos tartalommal érvényesülniük kell.”

42. Ehhez igazodva már a **993/B/2008. AB határozatban** kiemelte, hogy „annak megítélésakor, hogy a konkrét ügyben ki tekinthető törvényes bírónak, ugyanilyen súllyal jönnek számításba – többek között – az eljárási törvénynek a hatáskörre, illetékességre, a jogorvoslati rendre és a tisztességes eljárás követelményének biztosítására vonatkozó további rendelkezéseivel” A határozat leszögezte azt is, hogy a törvényes bírótól való elvonás tilalma – az önkényes ügyelosztási renddel szemben – az eljárás résztvevőit megillető biztosíték, melynek csak egyik eleme a Bszi. szabályaira épülő szolgálati beosztás szisztémája. A **166/2011. (XII. 20.). számú AB határozatában** kifejtette, hogy az általános illetékességi szabályok szerint eljáró bíróság helyett az ügyek áthelyezésére is csak objektív, előre rögzített, átlátható, kiszámítható szempontok szerint történhet. A diszkrecionális jogkörön alapuló döntések meghozatala is a független, pártatlan bírósági rendszer saját intézményei révén történhet.

43. A testület legutóbb, a korábbi döntéseit is fenntartó, **3003/2019. (I. 7.) AB határozatában, illetve a 3001/2020. (II. 4.) AB határozatban** foglalta össze a törvényes bíróhoz való jog lényegét. E szerint örvényes bíró „a törvény által rendelt bíró pedig az eljárási szabályok szerint a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságon működő, előre megállapított ügyelosztási rend alapján kijelölt bíró [8. § (2) bekezdés]. Az ügyelosztási rendet az objektivitás és a személytelenség biztosítása, az önkényesség kizárása érdekében előző évben állapítja meg a bíróság elnöke, amely a tárgyévben kizárólag szolgálati érdekből vagy a bíróság működését érintő fontos okból módosítható [9. § (1) bekezdés]. Ebből következik, hogy a **bíró és az ügy egymáshoz rendelése alkotmányosan csak előre meghatározott, általános szabályok alkalmazásával, objektív**

alapokon történhet. {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [32], 21/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [76], 3357/2017. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [40]} A törvényes bírótól való elvonás tilalma – az önkényes ügyelosztási renddel szemben – az eljárás résztvevőit megillető biztosíték, aminek csak egyik eleme a Bszi. szabályaira épülő szolgálati beosztás szisztémája. Annak megítélésekor azonban, hogy a konkrét ügyben ki tekinthető törvényes bírónak, ugyanilyen súllyal jönnek számításba – többek között – az eljárási törvénynek a hatáskörre, illetékességre, a jogorvoslati rendre és a tisztességes eljárás követelményének biztosítására vonatkozó további rendelkezései {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [33], 21/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [75], 3375/2017. (XII. 22.) AB határozat, Indokolás [40]}.”

44. A fentebb kifejtetteket az ügyre vonatkoztatva – továbbá figyelembe véve a II. fejezetben bemutatott eljárási jogszabályokat és az azokat figyelmen kívül hagyó bírósági határozatokat – **az Indítványozó esetében a jogerős döntéshez vezető eljárás nem törvényes bíró részvételével folyt, így a vele szemben lefolytatott eljárás nem volt tisztességes.** A 12. pontban utalt közbenső döntésével a Győri Ítéltábla az ügyet az eljárási és igazgatási szabályokat mellőzve, elvonta a kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságtól, majd az így eljáró bíró a Be. további szabályai szerint kötelező (a tanács összetételét meghatározó) speciális szabályoknak sem felelt meg. Ezt azonban az ügyre kijelölt bírónak is észlelnie kellett (volna) és nyilvánvalóan be kellett volna jelentenie a közjogi és eljárási szabályok sérülését. Miután ezt nem tette **a törvényes bíróhoz való jog hiánya joggal veti fel az Indítványozó számára a pártatlan bíróság eljárásának** hiányát is.

45. A Győri Ítéltábla kijelölésének nem volt meg az alapja, s az nyilvánvaló, hogy **bíróság törvény kötelező rendelkezését nem írhatja felül.** A bírói – úgynevezett belső függetlenség része – hogy a konkrét ügyben eljáró bíró igazgatási intézkedésekkel sem tehető törvénytelen eljárás részesévé – s az ügykiosztás (ha volt előre meghatározott ügyelosztása rend, ha nem), még nem legitimálja az eljárását. Az eljárási törvény kötelező, nem felülmérlegelhető rendelkezését **minden bírónak, minden eljárásban saját magának is vizsgálnia kell** és hozzá sem foghat az ügy elintézéséhez, ha az eljárásának ez a minimális alapja hiányzik.

46. A nyilvános, előre közzétett, a Bszi.10. §-ában foglaltak szerinti ügyelosztási rendet a bíróság vezetőjének (vezető testületének) már eleve a rendelkezésre álló, speciális bírói kompetencia figyelembevételével kell meghatározni. Emellett azonban az minden bírónak eminens kötelezettsége, hogy a **saját – törvényben megkívánt – kompetencia-kijelölését számon tartsa.** Ennek hiányát még az ügyet szignáló tévedésekor is köteles az ügykiosztás körében eljárni jogosult vezetővel, vagy annak felettesével közölni; az ügy tárgyalását nem kezdheti meg. Ebben az ügyben – összességében – tehát nem csupán a megismételt eljárásban eljáró első fokú bíróság eljárását legitimáló szabályok hiányoztak, de magának a bírónak sem volt meg az a többlet-kompetenciája, ami viszont már az ügy szakmai megítélését is befolyásoló, törvényben szabályozott lényeges kérdés. A meghatározott ügyekre való kijelölésnek ugyanis része a szakmai alkalmasság, ami – sok egyéb mellett – azt is magában foglalja, hogy a kiválasztott bíró tanulmányai, képzettsége, korábbi ügyeiben szerzett tapasztalatai alapján a speciálisan alkalmas személy adott típusú ügyek tárgyalására.

47. Az Alkotmánybíróság már a **21/2014. (VII. 15.) AB határozatban** megerősített, 67/1995. (XII. 7.) AB határozatban – az EJEB gyakorlatára is utalva [például *Pullar v. The United Kingdom* (20/05/1996.), *Piersack v. Belgium*, (01/10/1982), *De Cubber v. Belgium*, (9186/80), *Marguš v. Croatia*, 2012. (13/11/2012), stb.] – összefoglalóan fejtette ki a pártatlanság követelményének érvényesülésével kapcsolatos követelményeket. Leszögezte, hogy a pártatlan bírósághoz való jog „egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény; el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétségeket kelt a bíró pártatlansága tekintetében.” [vö: 17/2001. (VI. 1.) AB határozat]

48. Ezt az elvet az Alkotmánybíróság későbbi, az Alaptörvény hatálya idején született határozatai is követték. A 34/2013. (XI. 22.) és a 21/2016. (XI. 30) AB határozatok a konkrét helyzetekre vonatkoztatva még csak alkotmányos követelményeket határoztak meg, ám a **3354/2017. (XII. 22.) AB határozat** ennél már továbbment és a nyilvánvalóan (objektíve) indokolt jogos kételyt közvetlen alkotmányjogi jelentőségű, a döntésre szükségképpen kihatással lévő körülménynek minősítette.

49. A jelen ügyben nem téveszthető szem elől, hogy a törvényes bíróhoz való jog nyilvánvaló, többszöri megsértésével eljáró – sajátos eljárásban kijelölt – bíróság eljárására egy felmentő ítéletet követően került sor. Nem javított a helyzeten, hogy az ügyészség már a felmentő döntést érintő fellebbezési eljárásban törekedett – közelebbről meg nem határozott okból – a pártatlanság égisze alatt fellépve a Veszprémi Törvényszék kizárására. Azt azonban nem indokolta, hogy – ha még az eljáró konkrét bíróval szemben merültek is fel kételyei – az miért lett volna indok a teljes bíróság, valamennyi bíró pártatlanságának megkérdőjelezésére. Ugyanakkor az eljárás megindulásakor éppen a terheltek tarthattak attól, hogy a környék hangulatát – joggal – erősen befolyásoló negatív megítélés „hatással” lehet majd a bíróság döntésére. Ennek ellenére az Indítványozó is tudomásul vette, hogy a tisztességesen eljáró bíró mindenféle „népharagnak” ellenáll és nem fél a bizonyítékok irányának megfelelően dönteni. Ehhez képest nehezen volt értelmezhető a fellebbezésben felvetett ügyészi indítvány, amelyet azonban akkor még a Győri Ítélőtábla sem talált megalapozottnak.

50. Szintúgy nem hagyható figyelmen kívül az sem, hogy a Győri Ítélőtáblának a Veszprémi Törvényszék ítéletét hatályon kívül helyező és más eljáró tanácsot kijelölő végzése már önmagában is szembe ment az egységes ítélezési gyakorlattal, ami legalábbis súrolja a törvényes bírótól való elvonás tilalmát. A **Kúria EBH 2018.B. 8. számú elvi döntése** – az **Alaptörvény 26. cikk. (1) bekezdésére** is **hivatkozva** – eleve azt **szögezte le**, hogy az eljárási törvényt és a **bírói függetlenséget is sérti** a hatályon kívül helyező végzésben az első fokú bíróság másik tanácsának abból az okból való kijelölése, mely szerint ugyanazon tanácstól a bizonyítékok eltérő értékelése nem várható. Tekintve, hogy a jelen ügyben

- a Győri Ítélőtábla egyáltalán nem állapított meg megalapozatlanságot,
- azaz nem kifogásolta a bizonyítási eljárást,
- csupán az indokolási kötelezettség hiányát hívta fel,
- és így a régi Be. (2006. április 1-jétől hatályos) 21. § (3) bekezdés c) pontja alapján a korábban eljáró első fokú bíróval szemben nem is állt fenn kötelező kizárási ok,

ebből önmagában is az a törekvés olvasható ki, hogy a bűnfelelősséggel kapcsolatos döntés

megváltoztatását sugallta. A Kúria éppen a felhívott döntésében pontosan ugyanezt, **az érdemi döntés befolyásolására való, a bírói függetlenséget sértő törekvést** olvasta ki a korábbi – hasonló – ítéletekből. Egyúttal leszögezte azt is, hogy: „**Ez a rendelkezés éppen nem a bíróság pártatlanságáról szól**, hanem ellenkezőleg, sugallja a felülbírálatot végző másodfokú bíróságnak az első fokú döntéssel egyet nem értő álláspontját. (...) A hatályon kívül helyező bíróságnak ilyen egyértelműen kiolvasható álláspontot megfogalmazni a megismételt eljárásra **megengedhetetlen.**”

51. Nem hogy a másik bíróság kijelölése, de már önmagában az ilyen alapon hatályon kívül helyező döntés azon kitétele is sértette az eljáró bíróság függetlenségét és pártatlanságát, amely szerint „a megismételt eljárásban az elfogulatlan elbírálást az ügyben még nem befolyásolt bíró közreműködése biztosíthatja.” **Szó sincs ugyanis a határozatban** olyan körülményről, amely szerint a hatályon kívül helyezett ítéletet hozó bíróság (bírói tanács) elfogultsága felmerült volna. Ennek hiányában pedig az ilyen hatályon kívül helyező döntés egy kötelezően teljesítendő – adott esetben a megismételt eljárásban eljáró bíró jobb meggyőződése ellenére is – **bűnösséget megállapító ítéletre vonatkozó elvárás fogalmaz meg.**

Nincs olyan eleme a tisztességes eljárásnak, amit ez ne sértene.

52. **Mindezek után** a később lefolytatott és törvény kizáró rendelkezésével szembeni döntéssel végződő, a bíró kijelölésére irányuló eljárás **joggal és alapos okkal kelthetett bizalmatlanságot az új eljárásban eljáró bíró pártatlanságával szemben, különösen amikor újabb törvénysértésként még a kompetencia-hiány is felmerült.** Függetlenül az Indítványozó eljárásjogi státusától, ez már külső szemlélő számára is olyan helyzet, ami alappal veti fel legalábbis a pártatlanság látszanának sérelmét, az Indítványozó részéről pedig nem is volt másként értékelhető. **Az ilyen helyzet:**

– amikor a tábla szembe megy a Kúria (eddig az ügyig) irányadó tisztességes eljárásra, független pártatlan bíróshoz való jogra irányadó, közvetlenül az Alaptörvényre alapozott ítélkezési gyakorlatával,

– törvény rendelkezése ellenében kerül sor más bíróság kijelölésére,

– az eljáró bíró nem rendelkezik törvényben megkívánt alkalmassággal,

– majd a Kúria a felülvizsgálat során mindez nem észleli,

tipikusan alkalmas az igazságszolgáltatás pártatlanságába vetett társadalmi bizalom megingatására is. Minden ilyen esettel csorbul az – az alkotmányos keretek és garanciák között folyó büntetőeljárás meritumát jelentő – elvi tétel, hogy büntetőeljárás a terhelt felderítésére és bűnösségének tisztázására, nem pedig a kiválasztott személy bűnössé nyilvánítására irányuló folyamat.

53. A korábban kifejtettek alapján – mindemellett – mind a Győri Ítéletábla hatályon kívül helyező végzése (a bíró kizárására vonatkozó részében) mind pedig az új bíróságot kijelölő végzése a Győri Törvényszék tekintetében nélkülözi az érdemi indokolást. Ugyanakkor az indokolt bírói döntéshez való jog része a tisztességes eljárásnak [részletesen: 7/2013. III. 1.) AB határozat], mert ennek hiányában a határozat eljárásjogilag megalapozatlan, alkotmányjogilag pedig önkényes. Megjegyzendő, hogy amennyiben egy konkrét ügyben az eljáró bíróság kijelölésének ténylegesen meg is van a törvényi alapja, az ebben a kérdésben eljáró felsőbb szintű bíróságnak olyankor is indokolnia kell, hogy a területén lévő, számba jöhető bíróságok közül miért adott bírói szervre esett

a „választása”. Más ügyekben ezt a gyakorlatot a bíróságok korrekt módon követik is. Itt azonban az alapkérdés (a kijelölés indoka) mellett az arra vonatkozó indokolás is hiányzik, hogy a bíróságok elnevezéséről, székhelyéről és illetékességi területének meghatározásáról szóló 2010. évi CLXXXIV. törvény (2017. január 1-jétől hatályos állapota szerint) – a Veszprémi Törvényszéken kívül – számbajöhető további négy törvényszék közül, miért pont a Győri Törvényszékre „esett a választás”.

A visszaható hatály tilalma és a jogorvoslathoz való jog összefüggései

54. Az Alkotmánybíróság állandó gyakorlata szerint az Alaptörvény B) cikkére (a korábbi Alkotmány 2. §-ra) – kivételes esetektől eltekintve – alkotmányjogi panasz nem alapítható. A kivételes esetek körét az határolja be, ha a jogállamiság klauzulájának megsértéséből egyidejűleg más jogsérelem is származott [3018/2013. (I. 28.) AB végzés]. **Következétesen befogadja és érdemben megvizsgálja** azonban az Alkotmánybíróság azokat a panaszokat, melyekben a jogállamiság klauzulájának a jogbiztonság követelményre vonatkozó részéből a kellő felkészülési idő hiányára vagy **a visszaható hatály tilalmára** vonatkozó szegmensek sérülését állítják és ezt az Indítványozó valószínűsíti [először: 3268/2012. (X.4.) AB végzés].

55. Az előzőekben, jelzésszerűen felidézett alkotmánybíróági gyakorlatra figyelemmel az Indítványozó hangsúlyozza, hogy **jelen esetben a jogbiztonság klauzulájának a visszaható hatály tilalmára vonatkozó rendelkezése a Kúria támadott végzésében követett, és az azt megelőző eljárásban elkövetett törvénysértéseket – a tanács összetételére vonatkozó körben – helyben hagyó értelmezése** folytán sérült. Egyúttal ebben körben **ellehetetlenült az Indítványozónak a tartalmilag hatékony jogorvoslathoz való**, az Alaptörvényben biztosított joga is.

56. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a jogi normák kiszámítható működése, a visszamenőleges hatályú jogalkotás tilalma a jogbiztonságból fakadó olyan alapvető követelmények, amelyek szorosan érintik a tisztességes eljáráshoz való jog széles értelemben vett fogalmát is. Alapvető követelmény, hogy a jogszabály a kihirdetését megelőző időre vonatkozóan nem állapíthat meg jogkövetkezményeket, nem nyilváníthat egy magatartást jogellenessé, nem rögzíthet kötelezettséget és nem vonhat el jogot, **nem idézhet elő a jogalanyra vonatkozó terhesebb helyzetet**. A jogszabály nem csak akkor ütközik a visszaható hatály tilalmába, ha a hatályba léptetése visszamenőlegesen történt. Ez állapítható meg akkor is, ha a rendelkezéseit **magából a jogszabályból eredeztethetően**, annak rendelkezése (egyértelmű parancsa) folytán a hatályba lépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell [vö: 57/1994. (XI. 17.) AB határozat, 16/2014. (V. 22.) AB határozat, és legutóbb: 10/2018. (VII. 18.) AB határozat,].

57. Az Alkotmánybíróság az **1/2016. (I. 29.) AB határozatban** és a **8/2016. (IV. 6.) AB határozatában is áttekintette a visszaható hatállyal kapcsolatban konkrét ügyekben korábban kialakított gyakorlatát, és megállapította, hogy a hátrányos tartalmú visszamenőleges hatályú szabályozás az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésébe ütközik**, ami megalapozza a vizsgált törvényhelyek megsemmisítését. „Az Alkotmánybíróság főszabályként abból a tételből indult ki, hogy valamely jogszabály **nem csupán akkor minősülhet a visszaható hatályú jogalkotás**

tilalmába ütközőnek, „ha a jogszabályt a jogalkotó visszamenőlegesen léptette hatályba, hanem akkor is, ha a hatálybaléptetés nem visszamenőlegesen történt ugyan, de a jogszabály rendelkezéseit – erre irányuló kifejezett rendelkezés szerint – **a jogszabály hatálybalépése előtt létrejött jogviszonyokra is alkalmazni kell**” {3062/2012. (VII. 26.) AB határozat, Indokolás [88]; 10/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [15]; 16/2014. (V. 22.) AB határozat, Indokolás [32]; 30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [106]; 3024/2015. (II. 9.) AB határozat, Indokolás [23]}.”

58. A 6/2020. (III. 3.) AB határozat megerősítette, hogy a tilalom a jogalkalmazásra is vonatkozik és ennek során – jogértelmezéssel – sem hozható létre az érintettre hátrányosabb helyzet. A visszamenőleges hatály tilalma megállapíthatósága szempontjából az elvégzett **eljárási cselekmény időpontja** a meghatározó, amit a jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Jat.) is, megerősít, és a 3151/2013. (VII. 24.) AB határozat is megállapít. A Jat. e körben kimondja, hogy jogszabály a hatálybalépését megelőző időre nem állapíthat meg kötelezettséget, nem tehet terheesebbé, valamint **nem vonhat el vagy korlátozhat jogot, és nem nyilváníthat valamely magatartást jogellenessé.**

59. A Jat. 15. § (1) bekezdés *b)* pontja tartalmazza azt is, hogy a jogszabályi rendelkezést – ha jogszabály eltérően nem rendelkezik – a hatálybalépését követően megkezdett eljárási cselekményekre kell alkalmazni. Ebből következően ha a jogszabály ezzel ellentétesen rendelkezik, a folyamatban lévő eljárási cselekményre is a korábbi törvény az irányadó. Ez tehát nem „bírói értelmezés” kérdése: az Alaptörvény B) cikkén túlmenően a Jat. és a szóban forgó törvény (jelen ügyben a Be.) minden esetre vonatkozóan elrendezi a konkrét eljárási cselekményre irányadó eljárásjogi szabályokat. A 3189/2013. (X. 22.) AB határozat ebből kiindulóan rögzítette, hogy nem vitásan sérti a jogbiztonság elvét az a szabályozás, amely a kihirdetését megelőző időre állapít meg új kötelezettséget vagy nyilvánít valamely magatartást jogellenessé (**valódi visszaható hatály**). Ugyanígy alkotmányellenes az is, ha egy szabály kimondja magáról, hogy azt a folyamatban lévő ügyekre is alkalmazni kell (**azonnali hatály**).

60. A 27. pontban írtak szerint a bíróság hatáskörére, illetékességére, összetételére vonatkozóan a Be. 868. § (2) bekezdése világosan kimondja, hogy amennyiben az ügy a Be. hatályba lépését megelőzően a bíróságra érkezett a régi Be. rendelkezései az irányadók; az eljárást e szerint kell lefolytatni. A Kúria a törvényes bíróság kérdésköre tekintetében ezt a szabályt tudatosan figyelmen kívül hagyta és az abszolút hatályon kívül helyezési okot sem állapította meg, noha ez nem mérlegelés tárgya. Ily módon hatályában fenntartotta a Győri Ítéltábla és a Győri Törvényszék alapjogi sérelmet is okozó, egyébként pedig a régi Be. szabályait sértő eljárásban hozott érdemi döntését. A jogi szabályozás az Alaptörvénynek és a Jatnak megfelel, **az alaptörvény-sértést a jogalkalmazó idézte elő.**

61. Itt kell utalni arra, hogy az Indítványozónak a régi Be. szerint **nem volt jogorvoslati joga** a bíróság hatályon kívül helyező (ld: 12. pont) végzésével szemben, miként a bíróságot kijelölő határozat sem juthatott el a Kúriáig, s miként – menet közben – a bíróság összetételére vonatkozó szabályok sérelme miatt sem volt érdemi jogorvoslati joga. Mindezt a későbbi jogorvoslati eljárás során is csak észrevételezhette. Az **észrevételezési** jog azonban „műfajilag” alkalmatlan arra, hogy

döntések (legalábbis lényeges döntések) megváltoztatását menet közben előidézzék, ez **nem minősül jogorvoslati hatás kiváltására alkalmas instrumentumnak**. Ebből következően – ha csak nem akart eljárási szankciókat elszenvedni – mindvégig alá kellett vetnie magát egy, még a törvényes bíróhoz való jogot sem kielégítő bíróság működésének.

62. „Az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a jogorvoslathoz való jog lényegi tartalma az érdemi határozatok tekintetében a más szervhez, vagy ugyanazon szervezeten belüli magasabb fórumhoz fordulás lehetősége” [ld: 5/1992. (I. 30.) AB határozat, 35/2013. (XI. 22.) AB határozat, 3059/2017. (III. 20.) AB végzés]. A jogorvoslathoz való alapjog biztosítását jelenti, ha az eljárásban a törvény garantálja az érintett számára, hogy ügyét az alapügyben eljáró szervtől különböző szerv bírálja el (vö: 513/B/1994. AB határozat). **„Minden jogorvoslat lényegi eleme a 'jogorvoslás' lehetősége, vagyis a jogorvoslat fogalmilag és szubsztanciálisan tartalmazza a jogsérelem orvosolhatóságát** [23/1998. (VI. 9.) AB határozat, 24/2015. (VII. 7.) AB határozat]. A jogalkotó a különböző eljárásokra nézve más-más jogorvoslati formákat, eltérő jogorvoslati fórumokat állapíthat meg, miként eltérően határozhatja meg azt is, hogy hány fokú jogorvoslati rendszer érvényesülhet [1437/B/1990. AB határozat, 22/2014. (VII. 15.) AB határozat]. Az Alaptörvényben biztosított jogorvoslathoz való jog merituma azonban az, hogy az érintettnek **tényleges és hatékony jogorvoslat lehetőségével kell rendelkeznie**. A jogorvoslattal kapcsolatos alapjogi sérelem ezért nem csak akkor állapítható meg ha a jogorvoslat lehetősége teljesen kizárt, hanem akkor is, ha **a jogszabályban egyébként biztosított jogorvoslat más okból nem tud ténylegesen és hatékonyan érvényesülni, így például ha azt a részletszabályok rendelkezései akadályozzák meg, ezáltal üresítve ki, illetve téve formálissá a jogorvoslathoz való jogot** [vö: 21/1997. (III. 26.) AB határozat]

63. A jogorvoslathoz való jog szabályozása és annak a Be. rendszerébe foglalása alapvetően a jogalkotó szabadsága körébe tartozó kérdés. Alkotmányos és alkotmányossági döntést indikáló problémává akkor válik, ha a jogorvoslat szabályozásának módjával, terjedelmével vagy éppen annak hiányával a jogalkotó az Alaptörvényben biztosított garanciális jogok sérelmét eredményezi vagy olyan eljárás lefolytatására teremt módot, melynek során alapjogok sérülnek.

64. Az Abtv. Alapján az Indítványozónak **nincs** mulasztás megállapítására vonatkozó indítványtételi joga, így ebben a körben érvelést sem fejt ki. (Sajnálatos módon, még ha volna is ilyen joga, vagy az Alkotmánybíróság hivatalból eljárva állapít meg bármit is ebben a körben, az a megtörtént események szempontjából akkor sem jelent reparációt.) Annak megállapítását azonban az Indítványozó is kérheti, miszerint az **időszerű és tartalmában hatékony jogorvoslat hiánya** is hozzájárult a tisztességes eljáráshoz való joga sérelméhez. Így ugyanis **mindvégig az alapvető eljárási és alkotmányossági hibában szenvedő bíróság folytatta vele szemben az eljárást**. Az pedig nem idegen az Alkotmánybíróság rendeltetésétől, hogy a különböző – nevesített – alapjogok sérelmét egymásra tekintettel vizsgálja és az eljárás minőségére vonatkozó következtetéseit ennek tükrében vonja le. Különösen olyan esetben van ennek jelentősége, amikor a visszamenőleges hatály okozta a sérelmet, az ebben testet öltő jogelvonást a korrekt jogszabály ellenében, a jogalkalmazó idézte elő saját eljárásával. A 602/D/1999 AB határozat azt tartalmazza, hogy a jogorvoslathoz való jog biztosítása a jogállam céljainak és feladatainak megvalósítását szolgálja. Az államnak e körben is olyan jogszabályokat kell alkotnia, amelyek az eljárási garanciák révén

megteremti az alanyi jogok érvényesítésének lehetőségét.

A nullum crimen sine lege elvének sérelme, a visszaható hatály tilalma és a jogbiztonság kérdése az alkalmazott anyagi jogi jogszabályban

65. Az Alkotmánybíróság gyakorlatában a **büntetőjog legalitásának** alkotmányos elve fő szabályként azt jelenti, hogy:

- törvény és ne alacsonyabb szintű jogforrás határozza meg a büntetendő cselekményeket és azok büntetését;
- a bűncselekménnyé nyilvánításnak és büntetéssel fenyegetésnek szükségesnek, arányosnak és végső soron igénybevettnak kell lennie;
- a bűnössé nyilvánítást (elítélést) csak bíróság végezheti, a büntetőjogi felelősség határozatban történő megállapításával;
- a bűnössé nyilvánítás (elítélés) és a büntetés (büntetéssel sújtás) csak az elkövetéskor hatályos törvény szerint történhet.

66. Az Alkotmánybíróság egy korábbi ügyben azt hangsúlyozta, hogy „[a] *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elveket megfogalmazó alkotmányos szabály a jogállamok egyik legnagyobb múltra visszatekintő garanciáját jeleníti meg: **az állami büntetőhatalom gyakorlásának korlátját** és gyakorolhatóságát övező feltételek előre megismerhetőségének követelményét. Ebből az is következik, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdéséből fakadó követelmények, így a visszaható hatályú büntetőjogi jogalkotás és jogalkalmazás tilalmának védelmi körébe tartozik a büntetőjog valamennyi olyan szabálya, amely az egyéni büntetőjogi felelősség megállapítása szempontjából jelentős.”

67. A határozat arra is rámutatott, hogy: „[e]zzel egyező álláspontot képvisel az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata is, amely[nek] [...] értelmében a *nullum crimen sine lege* és a *nulla poena sine lege* elvek által nyújtott védelem **nem szűkíthető le a büntetőjog különös részi törvényi tényállás** elemeire és az abban foglalt büntetési tételekre, hanem felöleli a büntetőjogi felelősségre vonás valamennyi releváns szabályát [lásd például: 35/1999. (XI. 26.) AB határozat, ABH 1999, 310, 316.]. Így az alkotmányos jog által garantált védelem kiterjed a büntethetőség, a büntetéskiszabás és ezen kívül valamennyi olyan büntetőjogi szabályra, amely a büntetőjog alkalmazása során az egyén alkotmányos szabadságjogait érinti” [16/2014. (V. 22.) AB határozat].

68. A testület – az *ultima ratio* követelményének teljesülése mellett [először: 30/1992. (V. 26.) AB határozat] – működésének kezdete óta nagy hangsúlyt helyezett a **büntetőjogi norma jogbiztonság** követelményének való megfelelésére (eredetileg ezt, az Alkotmány 57. §-a helyett az Alkotmány 2. §-ának és 8. §-ának egybevetéséből levezetett rendszer alapján). Több ízben leszögezte, hogy „a büntetőjogi szankció kilátásba helyezésével tilalmazott magatartást leíró diszpozíciónak határozottnak, körülhatároltnak, világosan megfogalmazottnak kell lennie”. A büntetőjog, de már maga a büntetőeljárás is súlyos következményekkel jár, így a jogbiztonság megköveteli, hogy a büntetőjogi normában a védett jogtárgy, az elkövetési magatartás pontosan körülírásra kerüljön, a büntetőjogi diszpozícióban a **törvényhozói akarat világosan kifejezésre jusson, és annak megfogalmazása gátat szabjon az önkényes jogértelmezés lehetőségének**

[összefoglalóan például: 18/2000. (VI. 6.) AB határozat, 571/D/2010. AB határozat].

69. A **kerettényállások** alkalmazását az Alkotmánybíróság eredendően **nem tilalmazta**, mi több sok esetben a Btk. tényállás – szintű jogbiztonságot romboló – kazoisztikájának elkerülésére látott benne lehetőséget (részletesen elsőként: 435/B/1999. AB határozat). Azt azonban mindig szem előtt tartotta, hogy a **diszpozícióban szereplő magatartás tartalma, annak fogalmi elemei** nagyszámú eseti döntésből, tankönyvi és szakirodalomból, más jogszabályok által pontosan meghatározott definíciókból mindenki által pontosan megismerhetők, nyomon követhetők legyenek [részletesen elsőként: 18/2000. (VI. 6.) AB határozat és 481/B/1999. AB határozat]. Az alkotmánybírósági vizsgálatban tehát már korán megjelentek, az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdésével összefüggésben a normaértelmezésben szerepet játszó „következetes bírói gyakorlatnak” való megfelelésre visszavezetett, a 16/2014. (V. 22.) AB határozatban, a 23/2014. (VII. 15.) AB határozatban, a 2/2017. (II. 10.) AB határozatban markánsan testet öltött gyakorlatok. A felismerhető normatartalomra, az önkényes jogalkalmazás tilalmára vonatkozó a 10/2003. (IV. 3.) AB határozatban, a 47/2003. (X. 27.) AB határozatban vagy az 54/2004. (XII. 13.) AB határozatban összefoglalóan megjelenített (és utóbbiban a keretkitöltő normára is félreérthetetlenül vonatkoztatott) követelményeket azonban ezek a határozatok sem helyezték „hatályon kívül”; az a normaértelmezéskor továbbra is elsődleges követelmény maradt. Ezt fenntartotta a 3106/2013. (V. 17.) AB határozat is.

70. A jogbiztonság, normavilágosság követelményét, a visszaható hatály tilalmát és a *nullum crimen sine lege* elvét azonban az Alkotmánybíróság már a 11/1992. (III. 5.) AB határozatban összekötötte és számos további határozatában kiindulópontként vette figyelembe. Az alkotmányjogi panasz rendszerének átalakulásáig (valódi alkotmányjogi panasz, kivételes panasz) megjelenéséig azonban ezek a követelmények jellemzően – a magától értetődő voltak folytán – többnyire csak *obiter dictum* képezték a határozatok részét, minthogy a bírói jogalkalmazás az Alaptörvény hatályba lépéséig nem (vagy csak nagyon közvetett módon) lehetett a vizsgálat tárgya.

71. A **3/2019. (III. 7.) AB határozatban** egyszerre szembesült azonban az Alkotmánybíróság a bűncselekmény tényállására vonatkozó bírói joggyakorlat hiányával, a számba jöhető szerteágazó más jogszabályok megismerhetőségének, a büntetőjogi normával való együttértelmezése problematikájával, a különös részi bűncselekmény fogalom értelmezési tartományának egyre bonyolultabb voltával. A határozat követendő elvi tételként azt mondta ki, hogy: „A norma megszövegezéséből fakadó nehézségek csak ott vetik fel a jogbiztonság sérelmét, és válik elkerülhetetlenné a norma megsemmisítése, ahol a jogszabály eleve értelmezhetetlen, és ez alkalmazását kiszámíthatatlanná, a norma címzettjei számára előreláthatatlanná teszi {3106/2013. (V. 17.) AB határozat, Indokolás [10]}. Ugyanakkor a Btk. törvényi tényállásainál nemcsak az a követelmény, hogy azok ne legyenek értelmezhetetlenek, hanem **az alkotmányossághoz hozzátartozik az is, hogy az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdése szerinti 'cselekmény' bűncselekménnyé nyilvánítása ne tartalmazzon határozatlan jogfogalmakat.** A határozatlan diszpozíció a *nullum crimen sine lege* elvével nem egyeztethető össze, mert a törvényi tényállás címzettjei ilyen esetben nem dönthetik el, milyen magatartástól kell tartózkodniuk, illetve milyen magatartás az, amely a törvény rendelkezése szerint büntetést vonhat maga után. A jogalkalmazó nem alkalmazhat büntetést olyan cselekmény miatt is, amelyet a jogalkotó egyetlen különös részi

tényállásba sem foglalt. Hazánk büntetőjogának forrása a törvény, az Alaptörvény XXVIII. cikk (4) bekezdése alapján, az egyes bűncselekmények tényállási ismérveit a törvénynek kell meghatároznia.” Ebből kiindulva a konkrét ügyben is szükségesnek tartotta **alkotmányos követelmény** megfogalmazását.

72. Az EJEB – többnyire Nagykamara határozatokban megjelenő, általános érvényű döntéseiben – azon az állásponton van, hogy a következmények, szankciók alkalmazásának nem pusztán a tilalmazott magatartás „törvényben való meghatározottsága” követelmény, jelentősége van a törvény minőségének is [például: *Rotaru v. Romania* (GC) 04/05/2000, appl. no.: 2834/95]. A törvénynek egyrészt az érintettek számára elérhetőnek kell lennie, **hatásainak előre kiszámíthatónak**, következményeinek pontosan meghatározottnak kell lennie, noha a Bíróság is elismeri az értelmezés és alkalmazás során a gyakorlat jelentőségét [összefoglalóan például: *Lindon, Otchakovsky-Laurens and July v. France* (GC) 22/10/2007., appl no: 21279/02, 36448/02].

73. A „pontosság” ugyanakkor nem egy absztrakt mértékegység, annál többet jelent és közelebb is vihető (viendő) a valósághoz. Bár kétségtelen tény, hogy a jogfejlődés, az életviszonyok változásainak lekövetése hatással van a „bizonyosság” tartományára is, és a jogalkotóval szemben nem is lehet kíváncsi minden egyes, előre elképzelhetetlen eset lefedése, továbbá a pontosság „foka” függ az adott jogszabály által lefedett szabályozási területtől, a címzettek számától és helyzetétől, az átláthatatlanság és értelmezhetetlenség legalább olyan súllyal esik latba, mint a megismerhetetlenség [Például: *Centro Europa 7 S.R.L. and Di Stefano v. Italy* (GC) 07/06/2012., appl. No: 38433/09]. Az állampolgárnak – legalább segítséggel, tanácsadással – helyzetére is figyelemmel előzetesen tisztában kell lennie azzal, hogy előre lássa magatartása következményeit.

74. Jelen ügyben a **hulladékgazdálkodás rendje** megsértésének büntetőjogi tényállása olyan, Btk. keretrendelkezés, aminek tartalmát – **nem csupán az Indítványozóra, hanem már az engedélyezési eljárásra is** kihatóan – számos más, **gyakran változó**, a fogalmakat is részben (de csak részben) definiáló és az Indítványozó számára kötelezően követendő engedélyezési eljárás kereteit, rendjét meghatározó más jogi normák írtak (írnak) körül. Mind a régi, mind az új Btk. diszpozíciója, ezek nélkül értelmezhetetlen; miközben az értelmezéshez nem áll rendelkezésre stabil joggyakorlat sem. (Ennek részben eleve az az oka, hogy a keretkitöltő szabályokat sem a stabilitás jellemzi.)

75. A II. fejezet 28-30 pontjaiban az Indítványozó ismertette az támadott bírósági döntések azon tartalmi hiányosságait, amelyeknek a bűncselekményben való bűnösség megállapítására kihatása volt. Az alapvető probléma abban áll, hogy a döntések (az első fokú ítélettől a Kúriáig bezárólag) a **büntetőjogi tényállás körében irányadó keretkitöltő szabályokat nem azonosították**, ugyanakkor a a Btk. rendelkezéseit – az alaptörvényi korlátokat figyelmen kívül hagyva – **kiterjesztően értelmezték**. Mindemellett az indokolásokból teljes mértékben hiányzik a hulladék-veszélyes hulladék-veszélyes anyag kategóriáinak tisztázása, amellet, hogy az engedélyezési eljárás eredményének az Indítványozó magatartására kiható eredménye körében sem került sor a jogi okfejtésre.

76. Bár az Alkotmánybíróság a **tisztességes eljárás képező indokolási kötelezettség**

elmulasztásának csak a legritkább esetben tulajdonít meghatározó jelentőséget, az a 3007/2016. (I. 25.) AB határozatból is kiolvasható, hogy a szankció alapját képező kérdéseknek az indokolásból – még a kisebb súlyú (nem is feltétlenül kriminális) szabálysértések elbírálásakor is – azonosíthatóknak kell lenniük. Az indokolás részletességére kialakult, egységes mérce tehát az alkotmánybíróági gyakorlatban sincs [vö: 3112/2017. (V. 8.) AB határozat], az azonban ha a büntetethetőség, büntetendőség, az elkövetési magatartás és okozati összefüggés körében egy kerettényállás esetén hiányzik a jogszabályokkal alátámasztott indokolás egyben a *nullum crimen sine lege alkotmányos* elvét is sérti.

77. A konkrét esetben arra is figyelemmel kell lenni, hogy a végső döntéshez képest a cselekmény 10 évvel korábbi, a maihoz képest eltérő keretrendelkezőkkel és magának a bűnfelelősségnek a vizsgálatakor is a **háttérben** lévő kiindulópont egy olyan mögöttes, **engedélyezési** eljárás, amire az Indítványozónak semmilyen ráhatása nem volt (nem is lehetett), de aminek az eredménye az ő részére követési kötelezettséget keletkeztetett. Az Indítványozó ügyében nem a hulladékgazdálkodás „hétköznapi” általában mindenki számára könnyen felismerhető esetkőre képezte a vád tárgyát. Maga a „gazdálkodási” folyamat bonyolult közigazgatási hatósági eljárások keretében szabályozott és lefuttatott – változó folyamatok keretében azonosítható (azonosítandó) – engedélyezett helyzetben tanúsított magatartás. Ebben a mögöttes tartományban azonban soha fel sem merült, hogy az Indítványozó tevékenysége veszélyes hulladékot érint, a gazdálkodása azzal áll kapcsolatban és – a büntetőeljáráson kívül – később is ezzel ellentétes hivatalos adatok rendelkezésre. Ehhez képest a bírói ítéletnek a **súlyosabb bűnfelelősségi** formában való bűnösség megállapítására vonatkozó, jogszabályokkal alátámasztott indokolás lényeges, megkerülhetetlen eleme lett volna.

78. Ha tehát az indokolási kötelezettség megsértését fokozati kérdésnek tekinti is az Alkotmánybíróság [vö: 3112/2017. (V. 8.) AB határozat], a **bűnfelelősség megállapítására, megállapíthatóságára, a bűnösség formájára, az elkövetési magatartásra, az elkövetési tárgyra, az okozati összefüggésre vonatkozó kérdések akkor sem tekinthetők mellékes, formális körülményeknek.** Ezek vizsgálata adja ugyanis a büntetőeljárás meritumát, és a legfontosabb büntetőjogi kérdésben az indokolás elmaradása az önkénynek ered teret, az állami büntetőhatalom korlátait bontja le. Így közvetlen kapcsolatban áll a *nullum crimen sine lege* elvének alkotmányos tartalmával.

79. Megjegyzendő, hogy az Alkotmánybíróság a **2/2017. (II. 10.) AB határozatban** ennél kisebb súlyú körben, **garanciális okokból**, egyes bűnösségi körülmények értékelésére vonatkozóan is szükségesnek ítélte az indokolás alkotmányos tartalmára vonatkozó követelmények meghatározását. A büntető ügyekben a büntetés kiszabása azonban már a „második lépés”, ezt megelőzi a bűnfelelősség tisztázása és a konkrét bűncselekmény meghatározása.

80. Az imént hivatkozott döntés az indokolási kötelezettség körében idézi az EJEB gyakorlatnak a **fellebbviteli bíróságokra vonatkozó doktrínáját** is, amely szerint a felsőbbbíróságok érvelése nem merülhet ki az alsóbb fokú bíróságok megállapításának pusztá megismétlésében. A 61/2011. (VII. 13.) AB határozat azt pedig már korábban kifejtette, hogy az alapjogvédelem szintje a magyar Alkotmánybíróság gyakorlatában sem lehet alacsonyabb, mint a strasbourgi jogban, ha az alapjog

lényegét az Emberi Jogok Európai Egyezménye és (a határozat születésekor még) az Alkotmány is azonos módon részesíti védelemben. Ebből az okfejtésből következően az EJEB gyakorlatot az Alkotmánybíróság is irányadónak tekinteti.

81. A fentebb említett érvelésnek azonban az is folyománya, hogy – kiindulópontnak tekintve a felsőbbbíróóságok repetitív eljárásának elégtelen voltát – amennyiben a fellebbviteli fórum új megállapításokat tesz vagy kiegészíti az felülbírálaton lévő bírósági döntést, esetleg azt más alapokra helyezi, akkor maga is önálló indokolást köteles közölni; főként akkor (ha a magyar gyakorlatban jellemzően) jogkérdésekben nyilvánít önálló állásfoglalást. Ennek a követelménynek a teljesítése azonban a Kúria döntéséből is hiányzik, miközben a most vizsgált kérdésben valójában a megelőző döntések nem is tartalmaztak indokolást.

82. Ezen a ponton az sem mellőzhető, hogy az eljárás menetében eljáró bíróságok felváltva alkalmazták a régi és az új Btk. különös részi rendelkezéseit, amelyek mögött nem is azonos keretkitöltő jogszabályok voltak. A régi Btk. idején maga a törvényi tényállás is [281/A. § (2) bekezdés] szóhasználatában is azonosíthatóan a hulladékgazdálkodásról szóló 2000. évi XLIII. törvényt jelölte meg; a Btk. szerinti 248. § (2) bekezdése viszont a hulladéktörvényre hivatkozik, ami viszont azonosíthatóan a 2012. évi CLXXV. törvény. A kettő tartalmának részletes, az Indítványozó bűnfelelőssége szempontjából való összevetése már nyilvánvalóan nem a jelen alkotmánybíróági eljárás keretei közé tartozó (szakjogi) kérdés.

83. Az azonban – a korábbiakban kifejtettek szerint – már **az alkotmányjogi panaszra tartozik, hogy ezekről a kérdésekről a váltakozó minősítés mellett egyik bírósági döntésben sincs jogi okfejtést tartalmazó indokolás. Kerettényállások** esetén nem csupán a Btk. rendelkezései szabják meg a bűnfelelősség határait, hanem a kitöltő rendelkezések változásaira is figyelemmel kell lenni. Megjegyzendő, hogy az említett két törvény csak az „alap”, az ezekhez társuló, az engedélyezésre is vonatkozó további jogi normák részletes, összehasonlító vizsgálatot igényelnek. Csak ezek elvégzését követően lehet bármely bíróság abban a helyzetben, hogy a világos normatartalmat meghatározza és döntsön arról, hogy ezek alapján hol húzódnak meg a jogalany bűnfelelősségének határai. Mindezeknek pedig már csak azért is jelentősége van, mert mind a régi, mind az új Btk. tartalmazza a bűncselekmény gondatlan változatát is, s ezt a bíróságnak hivatalból vizsgálnia kell.

84. A fentebb kifejtettek alapján az indítványozó ismételtlen kéri az indítvány befogadását és elbírálását, valamint a támadott bírósági határozatok alaptörvény-ellenességének megállapítását és az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján megsemmisítését.

A végrehajtás felfüggesztése és egyéb körülmények

85. Az Indítványozó számára a garanciák mellőzésével lefolytatott eljárás és meghozott ítélet eredményeként jelenleg is töltött szabadságvesztés további végrehajtása visszafordíthatatlan károkat okoz. Ezek közvetlen, alapjogilag igazolható sérelmek, hiszen sérülnek az Indítványozónak a magánélet védelméhez való jogai, a családi élet tiszteletben tartásához való joga, a személyi szabadsághoz való joga, a foglalkozás gyakorlásához való joga; mindazok a jogok, amelyek az elítéltetés és végrehajtás hatálya alatt nem álló embert korlátozás nélkül és feltétlenül megilletik. Az

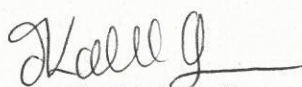
ebből eredő mentális károk lényegében fel sem mérhetőek, a materiális károk számottevőek.

86. A végrehajtás felfüggesztésének az Abtv. 61. §-ban körülírt diszjunktív feltételei közül megállapítható, hogy minimálisan az alkotmánybíróság eljárásának tartamára és várható döntésére figyelemmel indokolt a büntető ítélet végrehajtásának felfüggesztése, tekintve, hogy az egyébként mindig is rendezett körülmények között élő, felelősségteljes munkát végző Indítványozónak helyzet fenntartása helyrehozhatatlan és súlyos károkat okoz. A szabadságelvonással járó büntetés következményei minden esetben visszafordíthatatlanok és komoly jelentősége van annak, hogy valaki mennyi ideig kénytelen elszenvedni a nem megfelelő eljárásban kiszabott jogkövetkezményeket.

87. Az indokolásban kifejtett érveinkre figyelemmel megállapítható, hogy az Indítványozónak több szinten és többrétegűen sérültek az alkotmányos jogai, amiért ténylegesen jogorvoslást kell kapnia. Ennek minősége azonban függ attól, hogy mennyiben lesznek meg a jogorvosolhatóság tényleges feltételei; az Indítványozó mentális egészsége és az őt ért, családi- és magánélettel kapcsolatos sérelmek ténylegesen mennyiben lesznek reparálhatók. Erre figyelemmel ismételt indítványozzuk a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztését.

Budapest, 2021. február 13.

Tisztelettel, az Indítványozó képviselőjében:

dr. Kadlót Erzsébet
ügyvéd

Bsz

Mellékletek: Meghatalmazás
Valamennyi érintett ítélet (hologrammal azonosított, eredeti) pendrивon
(Kingston, fekete, 8 GB)